

Het toneel van concreetheid

Een onderzoek naar de omstandigheden waaronder concreetheid effect heeft en welke soorten concreetheid effect hebben op de waarheidsperceptie.

Lauren Simons
s4488059

2016-2017
Semester 1

Nederlandse taal en cultuur

Eerste beoordelaar
Dr. Lettica Hustinx

Tweede beoordelaar
Prof. Dr. Wilbert Spooren

Samenvatting

Het is lastig om uit reeds gedane concreetheidsonderzoeken algemene conclusies te trekken over de effecten van concreetheid. Dit komt onder andere doordat in verschillende onderzoeken concreetheid anders wordt gemanipuleerd en onder andere omstandigheden. In het huidige onderzoek zijn twee verschillende soorten concreetheid en hun effecten op de waarheidsperceptie van verklaringen van verdachten onderzocht. Ten eerste is het effect van concreetheid versus abstractheid onderzocht. Ten tweede is het effect van concreetheid in de vorm van relevante versus irrelevante details onderzocht. Daarnaast is onderzocht of er verschillende effecten optreden in een tussenproefpersoonontwerp versus een binnenproefpersoonontwerp. Uit de resultaten bleek zoals verwacht dat er in een tussenproefpersoonontwerp geen verschillen optreden tussen de verschillende condities van stijl, terwijl er in het binnenproefpersoonontwerp wel verschillen optreden. Dit is te wijten aan de af- of aanwezigheid van een contrasteffect van stijl. Ook lieten de resultaten in lijn met de verwachting zien dat relevante details een positiever effect hebben op de waarheidsperceptie dan irrelevante details. Ook werden concrete verklaringen ‘onschuldiger’ gevonden dan abstracte verklaringen, tenzij er irrelevante details aan de tekst waren toegevoegd.

Aanleiding

Concreetheid is een breeduit besproken onderwerp in de wetenschap. Het algemene idee is dat concreetheid de voorkeur verdient boven abstractheid wanneer gekeken wordt naar de invloed die concreetheid kan hebben. Er is dan ook al veel onderzoek gedaan naar de effecten die concreetheid kan hebben. Uit de resultaten van verschillende onderzoeken is bijvoorbeeld gebleken dat concreetheid een tekst begrijpelijker en interessanter maakt (Sadoski, Goetz & Rodriguez, 2000), de waarheidsperceptie van de tekst vergroot (Hansen & Wänke, 2010) en een positievere attitude tegenover het standpunt van de tekst veroorzaakt (Guadagno, Rhoads & Sagarin, 2011). Tegelijkertijd zijn er ook onderzoeken die de positieve effecten van concreetheid ondergraven, bijvoorbeeld doordat de resultaten tegenovergestelde effecten tonen (Frey & Eagly, 1993; Kisieliuss & Sternthal, 1984), doordat uit een overzicht van onderzoeken naar concreetheid blijkt dat er geen eenduidige uitspraak kan worden gedaan over concreetheidseffecten (Taylor & Thompson, 1982) of door aan te tonen dat het effect van concreetheid op de overtuigingskracht slechts een illusie is (Collins, Taylor, Wood & Thompson, 1986).

Een mogelijke verklaring voor de uiteenlopende resultaten van onderzoeken naar concreetheid is dat er geen eenduidige definitie kan worden gegeven van concreetheid. Verschillende onder-

zoekers manipuleren concreetheid op andere manieren. Zo zijn er onderzoeken waarbij concreetheid wordt gemanipuleerd op woordniveau door woorden te vervangen door concretere synoniemen (Sadoski, Goetz & Rodriguez, 2000) of door details aan de tekst toe te voegen (Shedler & Manis, 1986). Doordat er telkens een andere manipulatie wordt toegepast, is het eigenlijk niet mogelijk om de resultaten met elkaar te vergelijken. Daarom zal er in het huidige onderzoek gekeken worden naar zowel de effecten van concreetheid in de vorm van details evenals concreetheid in de vorm van gedetailleerd en specifiek taalgebruik. In het bijzonder zal onderscheid gemaakt worden tussen concreetheid door het toevoegen van relevante details en concreetheid door het toevoegen van irrelevante details, en zal er onderzocht worden of er verschil is tussen deze twee verschillende manipulaties van concreetheid. Ook zal er onderscheid gemaakt worden tussen concrete en abstracte tekst.

Er kan ondanks bovenstaande resultaten tevens niets gezegd worden over de omstandigheden waaronder concreetheid effect heeft. De experimenten van de verschillende onderzoekers zijn zelden onder vergelijkbare omstandigheden uitgevoerd. In dit onderzoek zal daarom dieper worden ingegaan op de omstandigheden waaronder concreetheid effect heeft op de waarheidsperceptie. Daarmee wordt bedoeld dat er gekeken zal worden of concrete tekst geloofwaardiger wordt gevonden dan abstracte tekst wanneer er een abstracte tegenhanger wordt gepresenteerd of wanneer er geen abstracte tegenhanger wordt gepresenteerd. Dit wordt uitgevoerd door concreetheid te onderzoeken in twee verschillende designs, namelijk een binnenproefpersoonontwerp en een tussenproefpersoonontwerp.

Er is gekozen om het effect van concreetheid op de waarheidsperceptie te onderzoeken. Er zal gekeken worden of concreetheid invloed heeft op de geloofwaardigheid, overtuigingskracht en schuldigheid, samen te noemen de waarheidsperceptie, van verklaringen van personen die verdacht worden een misdrijf te hebben gepleegd. Hiervoor is gekozen, omdat het belangrijk is inzichten te verschaffen in de invloed van stijl op de waarheidsperceptie van een verklaring. Zeker in landen waar een jury het schuldoordeel toekent tijdens een rechtszaak, zoals de Verenigde Staten, is het relevant om de effecten van concreetheid te kennen. Maar ook in Nederland is het van belang, wanneer een politieagent bijvoorbeeld overweegt of iemand als verdachte kan worden aangewezen op basis van de gepresenteerde verklaring.

Als eerste zal er een theoretisch overzicht worden gegeven waarin relevante onderzoeken worden besproken, waarin de effecten van concreetheid zijn onderzocht, evenals verklarende theorieën voor concreetheidseffecten, verschillende definities van concreetheid en onderzoek naar verschillende soorten concreetheid. Daarna zullen de probleemstelling en vraagstelling van dit onderzoek worden gepresenteerd.

Concreetheidseffecten

Concreetheid is door de jaren heen regelmatig onderzocht. De effecten ervan op uiteenlopende vlakken zijn regelmatig nader bestudeerd. Daarbij is niet alleen bekeken *wat* de effecten precies zijn, maar ook *waarom* ze optreden, waarbij is gepoogd om een verklaringsmodel voor de gevonden effecten te vinden. Er bestaan dan ook verschillende theorieën die de vraag proberen te beantwoorden waarom concreetheidseffecten optreden.

De effecten van concreetheid op begrijpelijkheid, interessantheid en opslag in het geheugen zijn onderzocht door Sadoski et al. (2000). Concreetheid werd gemanipuleerd door in vooraf geselecteerde teksten woorden te vervangen door abstractere of concretere synoniemen. Uit de resultaten bleek dat concrete teksten significant beter scoorden op begrijpelijkheid, interessantheid en opslag in het geheugen dan abstracte teksten. De resultaten van dit onderzoek lijken een bewijs te vormen voor de *dual coding theory* (Paivio, 1986). Volgens deze theorie kan concrete informatie op twee manieren worden opgeslagen in het geheugen, namelijk verbaal en visueel. Abstracte informatie kan echter slechts verbaal worden opgeslagen. Omdat concrete informatie dus op meerdere manieren wordt opgeslagen en deze dus beter verwerkt en onthouden kan worden, zal deze beter gereproduceerd worden. De resultaten van Sadoski et al. (2000) tonen dit aan, doordat concreetheid een hoge correlatie had met begrijpelijkheid en concrete tekst aanzienlijk beter werd herinnerd.

Er is ook onderzoek gedaan naar het effect van levendigheid op het schuldoordeel van proefpersonen (Reyes, Thompson & Bower, 1980). Hoewel er niet is gekeken naar concreetheid, maar naar levendigheid, is dit onderzoek opgenomen in het literatuuroverzicht. Verderop in dit overzicht zullen namelijk onderzoeken aangehaald worden waaruit blijkt dat concreetheid en levendigheid sterk in relatie staan tot elkaar (Nisbett & Ross, 1980; Hansen & Wänke, 2010). In het onderzoek van Reyes et al. (1980) werd aan proefpersonen gevraagd om een schuldoordeel te vellen over een man die verdacht werd van rijden onder invloed. Negen voor- en negen tegenargumenten werden aan de proefpersonen aangeboden, waarbij de voorargumenten levendig waren en de tegenargumenten niet-levendig, of andersom.

Direct na het lezen van de argumenten bleek er geen effect op te treden. Na twee dagen wisten de proefpersonen zich echter meer levendige dan niet-levendige argumenten te herinneren. Ook werd de verdachte schuldiger bevonden na twee dagen door de proefpersonen die de voorargumenten in levendige vorm hadden gelezen dan de proefpersonen die de voorargumenten in niet-levendige vorm hadden gelezen. Deze resultaten lijken bewijs te vormen voor de *availability heuristic* (Tversky & Kahneman, 1973). Deze theorie stelt dat oordelen over verschijnselen in de werkelijk-

heid gebaseerd zijn op relevante feiten die op dat moment in het geheugen beschikbaar zijn. Doordat concrete informatie beter wordt opgeslagen in het geheugen, is deze informatie meer toegankelijk en dus meer beschikbaar dan abstracte informatie. Hierdoor kan concrete informatie het overtuigingsproces zowel positief als negatief beïnvloeden. Doordat de proefpersonen bij Reyes et al. (1980) na twee dagen meer levendige dan niet-levendige argumenten wisten op te schrijven, werd hun schuldoordeel op dat moment gebaseerd op deze levendige, beschikbare argumenten. Dit kan verklaard worden door de *availability heuristic*.

De *availability heuristic* is ook in ander onderzoek nader bestudeerd (Shedler & Manis, 1986), waarbij het onderzoek van Reyes et al. (1980) grotendeels werd gerepliceerd. In dit onderzoek kregen proefpersonen een zogenaamde rechtszaak te horen waarin de geschiktheid van mevrouw Johnson als moeder werd beargumenteerd. Proefpersonen kregen negen voor- en negen tegenargumenten te horen, waarbij de ene helft van de groep de voorargumenten in levendige vorm aangeboden kreeg en de tegenargumenten in niet-levendige vorm. De andere helft kreeg juist de tegenargumenten in levendige vorm en de voorargumenten in niet-levendige vorm. Hierbij was levendigheid geoperationaliseerd door aan de levendige argumenten een concreet, kleurrijk detail toe te voegen dat irrelevant was voor het argument.

Uit de resultaten bleek dat proefpersonen mevrouw Johnson een geschiktere moeder achtten wanneer ze levendige voorargumenten hadden gehoord dan proefpersonen die levendige tegenargumenten hadden gehoord. Ook herinnerden proefpersonen zich meer levendige dan niet-levendige argumenten. De onderzoekers hebben echter geen bewijs gevonden voor de *availability heuristic*, want een mediatie-analyse liet zien dat levendigheid direct invloed had op de beoordeling en niet via het geheugen werkte.

Shedler en Manis (1986) merken op dat de resultaten van hun onderzoek, en dat van Reyes et al. (1980), betrekking hadden op experimenten met tweezijdige boodschappen. Hiermee wordt bedoeld dat er zowel voor- als tegenargumenten werden gepresenteerd, waarbij de ene levendig waren en andere niet-levendig. Het gevonden effect zou afwezig kunnen zijn bij eenzijdige boodschappen, waarbij proefpersonen enkel levendige danwel niet-levendige argumenten gepresenteerd krijgen. Onder deze omstandigheden zouden proefpersonen even gevoelig zijn voor de onderliggende boodschap, ongeacht hoe de tekst is gepresenteerd. In ander onderzoek is dit ook besproken (Taylor & Thompson, 1982): Levendigheid heeft invloed op de overtuigingskracht wanneer levendige informatie meer aandacht krijgt dan niet-levendige informatie. Dit is het geval bij tweezijdige boodschappen, waarbij zowel levendige als niet-levendige informatie gelijktijdig wordt gepresenteerd en de levendige informatie meer aandacht kan krijgen. In een eenzijdige boodschap worden de

levendige en niet-levendige informatie apart gepresenteerd, waardoor ze evenveel aandacht krijgen en het effect mogelijk afwezig is.

Soortgelijke suggesties worden gedaan in ander onderzoek naar het effect van levendig taalgebruik op oordelen over schuld (Hustinx & De Wit, 2012). Hierbij werd het materiaal grotendeels op het onderzoek van Bensi, Nori, Strazzari en Giusberti (2003) gebaseerd. Bensi et al. (2003) onderzochten of niet-bewijzende elementen in getuigenissen in verschillende condities leidden tot verschillende oordelen over de schuld van de verdachte. Niet-bewijzende elementen bestonden uit elementen die irrelevant waren voor de schuldtoekenning. Uit de resultaten bleek dat proefpersonen de verdachte vaker schuldig beoordelen na het lezen van de tekst met levendige elementen dan na het lezen van de tekst met niet-levendige elementen. Dit effect trad echter direct op na het lezen, in tegenstelling tot de resultaten van Reyes et al. (1980).

Hustinx en De Wit (2012) vonden in hun onderzoek dat leken beïnvloed worden door de levendigheid van de gepresenteerde argumenten. De leken oordeelden vaker ‘schuldig’ na het lezen van een levendige tekst dan na het lezen van een niet-levendige tekst. Proefpersonen met juridische kennis oordeelden echter vaker ‘schuldig’ na het lezen van een niet-levendige tekst dan na het lezen van een levendige tekst. De resultaten van dit onderzoek kunnen niet verklaard worden door de *dual coding theory* of de *availability heuristic*, omdat er in dit onderzoek sprake was van een eenzijdige boodschap. De getuigenissen waren bij dit onderzoek namelijk allemaal levendig of allemaal niet-levendig. De levendige informatie kon in dat geval niet beter worden opgeslagen dan de niet-levendige informatie, omdat ze niet tegelijkertijd werden aangeboden.

De resultaten van de voorgaande onderzoeken roepen de vraag op of er een verschil in effect bestaat tussen het gelijktijdig aanbieden van zowel concrete als abstracte argumenten (tweezijdige boodschappen) en het aanbieden van enkel concrete argumenten (eenzijdige boodschappen). In eerder onderzoek (Taylor & Thompson, 1982) is de suggestie gedaan dat verschillende soorten informatie met elkaar moeten ‘strijden’ om een concreetheidseffect teweeg te brengen. Dit duidt erop dat er een verschil verwacht kan worden tussen het aanbieden van eenzijdige en tweezijdige boodschappen. In het huidige onderzoek zal daarom gekeken worden of concreetheidseffecten inderdaad alleen bestaan wanneer concrete informatie in contrast met abstracte informatie wordt aangeboden. Om dit te onderzoeken zal er een experiment worden afgenomen in twee verschillende designs. Hierbij zal design een factor met twee condities zijn. In de eerste conditie, het tussenproefpersoonontwerp, zullen proefpersonen enkel eenzijdige boodschappen aangeboden krijgen. In de tweede conditie, het binnenproefpersoonontwerp, zullen de proefpersonen tweezijdige boodschappen aangeboden krijgen.

Er is onderzoek gedaan naar het waarheidsgehalte van concrete versus abstracte uitspraken (Hansen & Wänke, 2012). Uit dit onderzoek bleek dat concrete uitspraken eerder als ‘waar’ werden beoordeeld dan abstracte uitspraken, ongeacht of deze uitspraken werkelijk waar waren of niet. De resultaten lieten zien dat er een link was tussen concreetheid en levendigheid, omdat concrete uitspraken als levendiger werden beoordeeld dan abstracte uitspraken. Hierbij was concreetheid geoperationaliseerd aan de hand van het *linguistic category model*. Dit model onderscheidt verschillende woordklassen op hoe concreet ze zijn, waarbij *descriptive action verbs* (bv. schrijven, tellen) het meest concreet zijn, gevolgd door *interpretive action verbs* (bv. helpen, beledigen), dan *state verbs* (bv. haten, liefhebben) en tot slot bijvoeglijke naamwoorden.

In navolging van Hansen en Wänke (2012) zal er in het huidige onderzoek ook gekeken worden naar de geloofwaardigheid van teksten. Specifiek zal er onderzoek gedaan worden naar de geloofwaardigheid en overtuigingskracht van verklaringen van verdachten. In navolging van Reyes et al. (1980), Shedler en Manis (1986), Bensi et al. (2003) en Hustinx en De Wit (2012) zal er tevens gekeken worden naar een schuldoordeel. Om geloofwaardigheid, overtuigingskracht en schuldoordeel, samen waarheidsperceptie genaamd, te kunnen combineren in één onderzoek is ervoor gekozen om een experiment op te zetten waarbij gebruik wordt gemaakt van verklaringen van verdachten. Dit stelt de onderzoekers in staat om zowel een schuldoordeel over de verdachten als de vermeende geloofwaardigheid en overtuigingskracht van de verklaringen te bevragen.

Manipulaties van concreetheid

Het probleem met alle onderzoeken die betrekking hebben op concreetheid is dat er geen algemene uitspraken over de onderzoeken gedaan kunnen worden, aangezien er geen eenduidige definitie van concreetheid bestaat. Verschillende onderzoekers handhaven verschillende criteria om concreetheid te operationaliseren en materiaal te manipuleren.

Ten eerste zijn er verschillen aan te wijzen tussen onderzoeken waarbij de gehele tekst concreter wordt gemaakt (Collins et al., 1986; Smith & Schaffer, 2000), onderzoeken waarbij slechts delen van de tekst worden aangepast (Shedler & Manis, 1986; Frey & Eagly, 1993; Guadagno et al., 2011; Hustinx & De Wit, 2012) en onderzoeken waarbij enkel woorden worden vervangen door een concreter synoniem (Wilson, Northcraft & Neale, 1989; McGill & Anand, 1989; Sadoski et al., 2000). Bovendien kan er onderscheid worden gemaakt tussen gemanipuleerde tekstelementen die relevant zijn voor de boodschap van de tekst (Collins et al., 1986; McGill & Anand, 1989; Frey & Eagly, 1993) en gemanipuleerde tekstelementen die irrelevant zijn voor de boodschap van de tekst (Shedler & Manis, 1986; Reyes et al. 1986; Bensi et al., 2003; Hustinx & De Wit, 2012). Tevens

zijn er onderzoeken aan te wijzen waarin juist het verschil tussen de manipulatie van relevante en irrelevant tekstelementen is onderzocht (Smith & Schaffer, 2000; Guadagno et al., 2011). Ten slotte zijn er ook nog onderzoeken waarbij concreetheid helemaal niet op tekstniveau wordt onderzocht, maar waarbij het wordt geoperationaliseerd door het toevoegen van een plaatje (Kisielius & Sternthal, 1984) of het aanbieden van face-to-face versus geprinte informatie (Herr, Kardes & Kim, 1991).

Guadagno et al. (2011) hebben onderzoek gedaan naar de verschillende soorten concreetheid door onderscheid te maken tussen concreetheid van *figure*-details en *ground*-details. Dit houdt in dat ze hebben onderzocht of er verschillen zijn tussen het verlevendigen van tekstonderdelen die relevant zijn voor het beoordelen van de tekst (*figure*) en tekstonderdelen die irrelevant zijn voor het beoordelen van de tekst (*ground*). De onderzoekers gaven hun proefpersonen één van de vier verschillende versies van een persuasieve tekst over de effectiviteit van de ‘naps-plus-vitamins treatment’ (p. 628): met levendige *ground*-details, met levendige *figure*-details, met levendige *ground*- én *figure*-details of abstract. Daarna kregen de proefpersonen vragen voorgelegd om te peilen hoe overtuigd ze waren van het standpunt van de tekst. Uit de resultaten bleek een verschil in effect tussen het verlevendigen van relevante en irrelevante details. De tekst met levendige *figure*-details werd overtuigender gevonden dan de tekst met levendige *ground*-details en de tekst met levendige *ground*- én *figure*-details. Ook was hij overtuigender dan de abstracte tekst.

Een mogelijke verklaring voor de resultaten van Guadagno et al. (2011) is dat het verlevendigen van irrelevante details de lezer afleidt van de eigenlijke boodschap van de tekst, waardoor ze minder overtuigd raken. Dit idee is in andere onderzoeken ook besproken (McGill & Anand, 1989; Frey & Eagly, 1993; Smith & Schaffer, 2000): Levendigheid kan de overtuigingskracht van een boodschap juist ondermijnen wanneer de levendige tekstelementen de verwerking van de boodschap in de weg staan. Wanneer lezers hun aandacht vrij kunnen verdelen over verschillende tekstonderdelen, kunnen levendige, irrelevante tekstonderdelen de lezer afleiden. Doordat het werkgeheugen van de lezer wordt gevuld met informatie die irrelevant is voor de boodschap, wordt het moeilijker om de boodschap en bijbehorende (relevante) argumenten te verwerken. Dat zorgt ervoor dat lezers de hoofdgedachte van de tekst missen en niet overtuigd raken. Om ervoor te zorgen dat levendigheid een detecteerbaar effect heeft op de beoordeling, moet het worden toegepast op tekstonderdelen die relevant zijn voor de beoordeling.

Behalve de mate waarin concreetheid gemanipuleerd wordt, bestaan er ook verschillende ideeën over wat concreetheid precies is en hoe het geoperationaliseerd moet worden. In bepaalde onderzoeken (Collins et al., 1986; Frey & Eagly, 1993; Hustinx & De Wit, 2012) wordt het materi-

aal gemanipuleerd op basis van de theorie van Nisbett en Ross (1980) waarin wordt gesteld dat concreetheid een onderdeel is van levendigheid. Volgens deze theorie bestaat levendigheid uit drie aspecten, namelijk concreetheid, emotionaliteit en nabijheid. Concreetheid wordt hierbij gerealiseerd door gedetailleerde en specifieke informatie van personages, acties en context toe te voegen, die bijdragen aan de voorstelbaarheid van de beschrijving.

Een soortgelijke definitie wordt ook in ander onderzoek gehanteerd (Douma, 1994): Concreetheid kan worden gezien als ‘naar zintuigelijk waarneembare zaken verwijzend’. Daarnaast is concreetheid volgens dit onderzoek een vorm van specificering, een idee dat ook weer in andere onderzoeken als operationalisering is toegepast (Pettus & Diener, 1977; Reyes et al., 1986). Er is ook onderzoek waarin concreetheid wordt geconceptualiseerd aan de hand van de perceptuele kenmerken van woorden. Hoe goed een woord te tekenen is, bepaalt in dat geval de concreetheid van een woord (Vossen & Spooren, 2012). Uit ander onderzoek blijkt dat niet alleen tekenbaarheid samenhangt met concreetheid, maar dat verschillende determinanten invloed hebben op de concreetheid van verschillende woordsoorten. Vooral zintuiglijke waarneembaarheid is een belangrijke determinant, maar daarnaast zijn het de teken-/filmbaarheid bij werkwoorden en specificiteit bij zelfstandige naamwoorden die bepalen hoe concreet een woord wordt gevonden (Spooren, Hustinx, Aben & Turkenburg, 2015).

Ook is er onderzoek waarin wordt gesteld dat informatie als concreter wordt gezien wanneer er wordt verwezen naar objecten, materialen en personen (Spreeen & Schulz, 1966), welk idee werd overgenomen door Piavio (1986), die aantoonde dat concreetheid correleert met voorstelbaarheid. Concreetheid is ook geoperationaliseerd door aan proefpersonen te vragen om individuele woorden te beoordelen op voorstelbaarheid (Van Loon-Vervoorn, 1985). Hetzelfde is later gedaan voor de concreetheid van individuele woorden (Brysbaert, Stevens, Voorspoels & Stoms, 2014).

De verschillende soorten concreetheid zijn onderzocht door proefpersonen een tekst aan te bieden over criminaliteit (Pettus & Diener, 1977). Hierbij werd gebruikt gemaakt van drie verschillende factoren, waarbij de verschillende condities telkens gezien kunnen worden als een abstracte en een concrete conditie. Allereerst kregen proefpersonen statistische informatie (abstract) of persoonlijke informatie over slachtoffers (concreet) aangeboden. Daarnaast kregen de proefpersonen informatie zonder verdere details (abstract) of juist met details (concreet). Uit de resultaten blijkt dat persoonlijke informatie over slachtoffers en informatie met details significant meer invloed hebben op de waargenomen ernst van de misdaden dan hun abstracte tegenhangers, wat dus aannemelijk maakt dat concreetheid samenhangt met detaillering en specificiteit.

Naar aanleiding van de bovenstaande onderzoeken waarin concreetheid is gedefinieerd, zal in het huidige onderzoek op twee verschillende manieren het effect van concreetheid worden bestudeerd. Allereerst zal het verschil tussen een abstracte en een concrete tekst onderzocht worden, waarbij de gehele tekst concreter en abstracter gemaakt wordt aan de hand van de theorie van Nisbett en Ross (1980), evenals de concreetheidsscores van Brysbaert et al. (2014).

Daarnaast zullen de effecten van concreetheid in de vorm van details worden onderzocht. Hierbij zal concreetheid gemanipuleerd worden door details aan de concrete tekst toe te voegen. In navolging van Guadagno et al. (2011) zal er onderscheid gemaakt worden tussen details die relevant en irrelevant zijn voor het beoordelen van de tekst. Omdat er gebruik gemaakt zal worden van verklaringen van verdachten, zijn relevante en irrelevante details in het huidige onderzoek als volgt gedefinieerd: Relevante details zijn specificeringen van de handeling die op dat moment plaatsvindt. Irrelevante details zijn specificeringen van een algemene strekking, die niet per se betrekking hebben op de handeling die op dat moment plaatsvindt.

In totaal zal de factor stijl uit vier verschillende condities bestaan: concreet met relevante details, concreet met irrelevant details, concreet zonder details en abstract zonder details. De vier verschillende condities zullen onderzocht worden in combinatie met de eerdergenoemde factor design, door in zowel het tussenproefpersoonontwerp als het binnenproefpersoonontwerp teksten van de verschillende condities aan te bieden en de waarheidspceptie te bevragen.

Het huidige onderzoek

Het is lastig om algemene uitspraken over concretheidsonderzoeken te doen, omdat de onderzoeken in verschillende designs zijn afgenomen. Ook maken de onderzoekers niet gebruik van één definitie van concreetheid, maar passen ze het op verschillende manieren toe op hun materiaal. Het doel van het huidige onderzoek is om inzicht te krijgen in de effecten van verschillende designs op concreetheid, evenals de effecten van verschillende soorten concreetheid op de waarheidspceptie van verklaringen van verdachten. Voor het huidige onderzoek is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd: In hoeverre hebben twee soorten concreetheid, namelijk de relevantie van details als concretisering en concreetheid versus abstractheid, invloed op de waarheidspceptie van verklaringen en wordt het eventuele effect vergroot of verkleind in een binnenproefpersoonontwerp versus een tussenproefpersoonontwerp?

Er zijn twee hypothesen geformuleerd met betrekking tot het huidige onderzoek. De eerste hypothese is dat concrete verklaringen geloofwaardiger en overtuigender worden gevonden dan abstracte verklaringen, en verdachten met een concrete verklaring minder vaak als schuldige worden

aangewezen dan verdachten met een abstracte verklaring. Dit effect zal echter alleen optreden wanneer verklaringen in verschillende stijlen gelijktijdig in één tekst worden aangeboden, dankzij een contrasteffect van stijl dat zal optreden. De tweede hypothese is dat concrete verklaringen waaraan relevante details zijn toegevoegd geloofwaardiger en overtuigender worden gevonden dan concrete verklaringen met irrelevante details, en verdachten met een concrete verklaring met relevante details minder vaak als schuldige worden aangewezen dan verdachten met een concrete verklaring met irrelevante details. Ook dit effect zal alleen optreden wanneer verklaringen in verschillende stijlen gelijktijdig in één tekst worden aangeboden, dankzij een contrasteffect van stijl dat zal optreden.

Experiment 1

In het eerste experiment is de waarheidspceptie getest wanneer participanten alle verklaringen in dezelfde conditie aangeboden kregen. Participanten werd gevraagd om drie verklaringen van verdachten te lezen en daar enkele vragen over te beantwoorden. De verwachting hierbij was dat er geen verschillen tussen de condities gevonden zouden worden, omdat er geen contrasteffect in werking is en de verklaringen inhoudelijk gelijk aan elkaar zijn.

Methode experiment 1

Materiaal

Voor dit experiment zijn drie verklaringen gebruikt, die gemanipuleerd zijn op stijl. Bij elke verklaring hoorde een verdachte, genaamd Lars, Joost of Thomas. Inhoudelijk waren de verklaringen gelijk aan elkaar: alle verdachten deden twee activiteiten, waarvan één activiteit buiten plaatsvond, namelijk hardlopen, wielrennen of wandelen, en de andere activiteit binnen, namelijk televisiekijken, gamen of lezen. Er is voor gezorgd dat er geen getuigen waren en de activiteit niet traceerbaar was via beveiligingscamera's, betaalafschriften of andere controleerbare gegevens. Op basis van de inhoud van de verklaringen kon dus geen schuldige worden aangewezen.

Van elke verklaring zijn vier verschillende versies gemaakt, corresponderend met de vier condities: concreet-relevant, concreet-irrelevant, concreet en abstract. De concreetheid van de verklaringen is gemanipuleerd met behulp van concreetheidsscores van Brysbaert et al. (2014). Er is voor gezorgd dat de verklaringen met een concrete stijl hogere concreetheidsscores hadden dan de verklaringen met een abstracte stijl. Deze scores zijn alleen toegepast op de zelfstandige naamwoorden en de hoofdwerkwoorden uit de verklaringen. Een voorbeeld is dat 'televisie' concreter dan 'programma' volgens de concreetheidsscores van Brysbaert et al. (2014). Ook is de concreetheid gemanipuleerd door beeldendere beschrijvingen te gebruiken. Een voorbeeld hiervan is dat 'opfrissen' in het voorbeeld in de abstracte versie is vervangen door 'onder de douche springen' om het beeldender te maken.

Tabel 1: een voorbeeld van de concreetheidsmanipulatie.

concreet	abstract
-----------------	-----------------

Kernzin	Toen ik weer thuis was ben ik onder de douche gesprongen en ben ik daarna op de bank geploft om televisie te kijken.	Toen ik weer terug was, heb ik me even opgefrist en heb ik daarna nog naar een programma zitten kijken.
concreetheidsscore	4.13	3.07

Verder zijn de concrete versies nog gemanipuleerd door al dan wel niet details toe te voegen. De concrete versie kreeg geen details, de concreet-relevante versie kreeg relevante details en de concreet-irrelevante versie kreeg irrelevante details. Een relevant detail is gedefinieerd als een specificering van de handeling die op dat moment plaatsvindt, terwijl een irrelevant detail een specificering van een algemene strekking is, die niet per se betrekking heeft op de handeling die op dat moment plaatsvindt. In onderstaand voorbeeld zegt het relevante detail iets over het tijdschrift dat Joost aan het lezen is, terwijl het irrelevante detail helemaal niets met het tijdschrift of lezen te maken heeft.

Tabel 2: een voorbeeld van relevante en irrelevante details.

concrete kernzin	relevant detail	irrelevant detail
Ik heb eerst een uurtje een magazine over Formule 1 doorgebladerd.	Vooraf het artikel over de crash van Max Verstappen in de race van Monaco sprak mij erg aan.	Ik had heel veel zin in een kopje koffie, maar ik had geen filters meer. Toen ik ze wilde kopen, bleek de supermarkt gesloten.

Om te betrokkenheid van de participanten te vergroten, was er een kort verhaal toegevoegd waarin de situatie rondom het misdrijf werd beschreven. Daarin stond dat de blinde studente Anna een blindengeleidehond heeft die ernstig ziek is en dringend hulp nodig heeft. Vanwege de hoge kosten voor een behandeling heeft de studentenvereniging van Anna besloten om haar geld te doneren. Helaas blijkt het geld de dag na de benefietavond gestolen te zijn. Er zijn drie verdachten, van wie een- tje het geld gestolen moet hebben. De politie verhoort de jongens, die allemaal een verklaring afgeven. Daarna volgden de verklaringen en de vragen.

Doordat er in het huidige onderzoek gebruik wordt gemaakt van slechts één casus is het belangrijk om te onthouden dat de resultaten worden gegeneraliseerd. De vraag is hierbij in hoeverre dat mogelijk is. Hier wordt ook wel naar verwezen als het $N = 1$ -probleem.

In de bijlage zijn een voorbeeldenquête en de verklaringen met bijbehorende concreetheidsscores te vinden.

Proefpersonen

In totaal zijn er 120 participanten gevraagd om mee te doen aan het experiment. Uiteindelijk zijn de resultaten van 117 participanten (48 vrouwen, 66 mannen, 3 onbekend) gebruikt voor de analyse. De resultaten van drie participanten zijn niet meegenomen, omdat twee van hen met elkaar overlegden tijdens het invullen van de enquête en de derde tijdens het invullen met andere zaken bezig was. De participanten zijn willekeurig geselecteerd op openbare plaatsen rondom de Radboud Universiteit om makkelijker aan hoogopgeleide participanten te komen. Het opleidingsniveau was dan ook voornamelijk wo-niveau, met enkele hbo-opgeleiden ertussen. De leeftijd varieerde tussen de 18 en 25 jaar ($M = 20.92$, $SD = 2.031$).

Onderzoeksontwerp

Er was sprake van een tussenproefpersoonontwerp met vier verschillende condities waarin alle drie verklaringen voorkwamen, namelijk concreet-relevant, concreet-irrelevant, concreet en abstract. Participanten werden aan een enkele conditie blootgesteld. De volgende van de drie verklaringen is gerandomiseerd om volgorde-effecten te voorkomen. De inhoud was wel gelijk voor alle participanten. Telkens na het lezen van een verklaring werd de participanten gevraagd om vragen te beantwoorden over waarheidsperceptie, tekstwaardering en manipulatiechecks. Na het lezen van alle verklaringen kwamen er nog vragen over de schuld van de verdachten, zekerheid van het schuldoordeel en persoonsgegevens.

Instrumentatie

Als onderdeel van de waarheidsperceptie zijn de geloofwaardigheid en de overtuigingskracht gemeten aan de hand van twee items. Een zevenpunts Likertschaal bevroeg de geloofwaardigheid en de overtuigingskracht als volgt:

Hoe geloofwaardig vind je de verklaring van [naam van de verdachte]?

zeer ongeloofwaardig 1 2 3 4 5 6 7 *zeer geloofwaardig*

Hoe overtuigend vind je de verklaring van [naam van de verdachte]?

helemaal niet overtuigend 1 2 3 4 5 6 7 *zeer overtuigend*

Om de tekstwaardering te meten is één vraag gesteld. Dit is gedaan om te controleren of tekstwaardering een effect had op de waarheidsperceptie van de verklaringen. Een zevenpunts Likertschaal bevroeg het leesplezier als volgt:

Hoe vond je de tekst om te lezen?

zeer vervelend om te lezen 1 2 3 4 5 6 7 *zeer leuk om te lezen*

Ook zijn er twee manipulatiechecks in het onderzoek opgenomen om te controleren of de verklaringen wel correct gemanipuleerd zijn. Hiervoor zijn de concreetheid en de filmbaarheid bevraagd, aangezien Spooren et al. (2015) aantoonde dat concreetheid en filmbaarheid sterk samenhangen. Met een zevenpunts semantische differentiaalmeting is de concreetheid als volgt bevraagd:

Wat vond je van de verklaring van [naam van de verdachte]?

zeer abstract 1 2 3 4 5 6 7 *zeer concreet*

De filmbaarheid is met een zevenpunts Likertschaal als volgt bevraagd:

Kon je de verklaring van [naam van de verdachte] als een film voor je zien?

helemaal niet 1 2 3 4 5 6 7 *zeker wel*

Na het lezen van alle drie de verklaringen en het beantwoorden van bijbehorende vragen, volgden er nog vragen over het schuldoordeel, evenals de zekerheid van het schuldoordeel.

Als onderdeel van de waarheidsperceptie werden de schuldigheid en het schuldoordeel bevraagd. De schuldigheid werd bevraagd met drie items, namelijk voor elke verdachte een keer. Een zevenpunts Likertschaal bevroeg de schuldigheid van de verdachten als volgt:

Hoe schuldig acht je [naam van de verdachte]?

zeer onschuldig 1 2 3 4 5 6 7 *zeer schuldig*

Het schuldoordeel werd bevraagd met een meerkeuzevraag waarbij de participanten één verdachte mochten aankruisen:

Wie van de drie verdachten heeft het geld gestolen volgens jou?

- *Lars*
- *Thomas*

○ *Joost*

Vervolgens werd er ook nog gevraagd hoe zeker de participanten van hun schuldoordeel waren. Dit werd gedaan om te controleren of één van de verdachten sterker verdacht werd dan de andere verdachten. Dit werd bevraagd door een zevenpunts Likertschaal als volgt:

Hoe zeker ben je van je schuldoordeel bij vraag 19?

zeer onzeker 1 2 3 4 5 6 7 *zeer zeker*

Ten slotte werd nog naar de leeftijd, het geslacht en de hoogst genoten opleiding gevraagd.

Procedure

Het onderzoek is op papier afgenomen op publieke plaatsen, zoals een restaurant en een studieruimte. De participanten werd gevraagd deel te nemen aan een onderzoek naar het schuldoordeel van leken. Daarbij werd verzocht niet met anderen te overleggen. In de instructie werd beschreven dat er een misdrijf was gepleegd en dat de participanten gevraagd werd naar hun mening over de verklaringen van drie verdachten. Hierbij werd gevraagd om de verklaring niet terug te lezen en niet te lang na te denken over de antwoorden.

De afname nam ongeveer 4 tot 6 minuten in beslag. Na afloop van de afname kon eventueel het doel van de studie worden verteld, wanneer participanten ernaar vroegen.

Statistische toetsing

Voor het berekenen van de resultaten zijn verschillende eenweg variantie-analyses uitgevoerd, evenals een Pearson chi-kwadraat toets.

Resultaten experiment 1

Om na te gaan of er verschillen waren tussen de condities wat betreft de geloofwaardigheid en de overtuigingskracht zijn de resultaten op de vragen ‘Hoe geloofwaardig vind je de verklaring van [naam van de verdachte]?’ en ‘Hoe overtuigend vind je de verklaring van [naam van de verdachte]?’ hieronder weergegeven.

Tabel 3: *de gemiddelde geloofwaardigheid en overtuigingskracht en bijbehorende standaarddeviaties per conditie, op een schaal van 1 (zeer ongeloofwaardig/helemaal niet overtuigend) tot 7 (zeer geloofwaardig/zeer overtuigend).*

onderdeel	conditie			
	N = 28	N = 30	N = 29	N = 30
	concreet-relevant	concreet-irrelevant	concreet	abstract
Geloofwaardigheid	4.48 (0.96)	4.43 (0.79)	4.06 (0.76)	3.93 (0.84)
Overtuiging	4.30 (1.04)	4.19 (0.92)	3.95 (0.86)	3.76 (0.94)

Uit een eenweg variantie-analyses van Geloofwaardigheid met als factor Stijl bleek een significant hoofdeffect van geloofwaardigheid ($F(3, 116) = 3.046, p = .032$). Uit Bonferroni posthoc comparisons bleek echter geen significant effect tussen de condities (alle p 's $> .092$). Geen van de verklaringen werd in een bepaalde conditie geloofwaardiger gevonden dan in een andere conditie.

Uit een eenweg variantie-analyses van Overtuiging met als factor Stijl bleek dat er geen significante verschillen zaten tussen de condities ($F(3, 116) = 1.945, p = .126$). Dit betekent dat geen van de verklaringen in een bepaalde conditie overtuigender werden gevonden dan in een andere conditie.

De tekstwaardering is gemeten met de vraag 'Hoe vond je de tekst om te lezen?'. De resultaten op deze vraag zijn geanalyseerd om na te gaan of er verschillen waren tussen de vier condities. Hieronder staan de resultaten van deze analyses.

Tabel 4: de gemiddelde tekstwaardering en bijbehorende standaarddeviaties per conditie per verklaring en van alle verklaringen samen, op een schaal van 1 (zeer vervelend om te lezen) tot 7 (zeer leuk om te lezen).

onderdeel	conditie			
	N = 28	N = 30	N = 29	N = 30
	Concreet-relevant	Concreet-irrelevant	Concreet	Abstract
Tekstwaardering	4.69 (0.87)	4.51 (0.67)	4.23 (0.90)	4.11 (0.91)

Uit een eenweg variantie-analyses van Tekstwaardering met als factor Stijl bleek een significant hoofdeffect van de tekstwaardering ($F(3, 116) = 2.850, p = .041$). Uit Bonferroni posthoc comparisons bleek de concreet-relevante conditie ($M = 4.69, SD = 0.87$) marginaal leuker ($p = .059$) te worden gevonden dan de abstracte conditie ($M = 4.11, SD = 0.91$). Participanten vonden de verklaringen in de concreet-relevante conditie leuker om te lezen dan de verklaringen in de abstracte conditie.

De manipulatiechecks concreetheid en filmbaarheid zijn gemeten om na te gaan of het materiaal correct was gemanipuleerd, en of concreetheid en filmbaarheid verwant zijn aan elkaar. De vragen die hiervoor gesteld zijn, waren ‘Wat vond je van de verklaring van [naam van de verdachte]?’ en ‘Kon je de verklaring van [naam van de verdachte] als een film voor je zien?’. De resultaten zijn hieronder weergegeven.

Tabel 5: de gemiddelde concreetheid en filmbaarheid en bijbehorende standaarddeviaties per conditie, op een schaal van 1 (zeer abstract/helemaal niet) tot 7 (zeer concreet/zeker wel).

onderdeel	conditie			
	N = 28	N = 30	N = 29	N = 30
	concreet-relevant	concreet-irrelevant	concreet	abstract
Concreetheid	5.05 (0.83)	5.10 (1.08)	4.31 (1.21)	4.16 (1.17)
Filmbaarheid	5.13 (1.04)	4.92 (0.72)	4.32 (1.13)	4.73 (1.27)

Uit een eenweg variantie-analyses van Concreetheid met als factor Stijl bleek een significant hoofdeffect van de concreetheid ($F(3, 116) = 5.979, p = .001$). Uit Bonferroni posthoc comparisons bleek de concreet-irrelevante conditie ($M = 5.10, SD = 1.08$) concreter ($p = .037$) te worden gevonden dan de concrete conditie ($M = 4.31, SD = 1.21$), en concreter ($p = .006$) dan de abstracte conditie ($M = 4.16, SD = 1.17$). Ook de concreet-relevante conditie ($M = 5.05, SD = 0.83$) werd concreter ($p = .014$) gevonden dan de abstracte conditie. Dit betekent dat participanten de concreet-irrelevante verklaringen concreter vonden dan de concrete en de abstracte verklaringen. Ook de concreet-relevante verklaringen werd concreter gevonden dan de abstracte verklaringen.

Uit een eenweg variantie-analyses van Filmbaarheid met als factor Stijl bleek een significant hoofdeffect van filmbaarheid ($F(3, 116) = 3.035, p = .032$). Uit Bonferroni posthoc comparisons bleek dat de concreet-relevante conditie ($M = 5.13, SD = 1.04$) filmbaarder ($p = .024$) gevonden worden dan de concrete conditie ($M = 4.32, SD = 1.13$). Dit betekent dat participanten de concreet-relevante verklaringen beter als een film voor zich konden zien dan de concrete verklaringen.

Ten slotte is de schuld bevraagd om na te gaan of een bepaalde verdachte schuldiger werd bevonden dan andere verdachten, en of er verschillen tussen de condities zaten. De resultaten zijn hieronder weergegeven. Dit betreft zowel de gemiddelde schuld als het uiteindelijke schuldoordeel.

Tabel 6: de gemiddelde schuld en bijbehorende standaarddeviaties per conditie per verdachte en van alle verdachten samen, op een schaal van 1 (zeer onschuldig) tot 7 (zeer schuldig) bij de vraag ‘Hoe schuldig acht je [naam van de verdachte]?’.

onderdeel	conditie			
	N = 28	N = 30	N = 29	N = 30
	concreet-relevant	concreet-irrelevant	concreet	abstract
Schuld	4.29 (1.07)	4.19 (0.84)	4.25 (0.65)	4.23 (0.69)

Uit een eenweg variantie-analyses van Schuld met als factor Verklaringen bleek geen significant hoofdeffect van schuld ($F(3, 116) < 1, p = .976$). Dit betekent dat geen van de verdachten in een bepaalde conditie schuldiger werd bevonden dan in een andere conditie.

Tabel 7: de frequenties van schuldoordelen per conditie per verdachte, bij de vraag ‘Wie van de drie verdachten heeft het geld gestolen volgens jou?’.

verklaring	conditie				
	N = 28	N = 30	N = 29	N = 30	
	concreet-relevant	concreet-irrelevant	concreet	abstract	totaal
Lars	7	8	4	6	25
Thomas	12	9	9	12	42
Joost	8	13	16	12	49
totaal	27	30	29	30	116

Uit de χ^2 -toets tussen Schuldoordeel en Conditie bleek geen verband te bestaan ($\chi^2(6) = 4.815, p = .568$). Er bleek dus dat geen van de verdachten vaker schuldig werd bevonden dan een andere verdachte in de verschillende condities.

Conclusie en discussie experiment 1

Waarheidsperceptie

Uit de resultaten blijkt dat er geen verschillen zijn tussen de verschillende condities wat betreft de waarheidsperceptie. Tussen de vier condities bleek er geen verklaring te zitten die geloofwaardiger of overtuigender werd gevonden dan verklaringen in andere condities. Bovendien bleek er geen effect van conditie op de schuldigheid van de verklaringen te zijn. Dezelfde conclusie kan ook getrokken worden uit de Pearson Chi-kwadraat toets, die laat zien dat geen van de verdachten vaker als schuldige aangewezen werd dan de andere verdachten.

Er kan dus geconcludeerd worden dat er in het tussenproefpersoonontwerp geen effect bleek van stijl op de geloofwaardigheid, overtuigingskracht en het schuldoordeel van de verklaringen. Bij het aanbieden van verklaringen in dezelfde stijl maakt concreetheid dus niet uit voor de waarheidsperceptie. Dit sluit aan bij de verwachtingen die de onderzoekers van tevoren hadden. Doordat er geen contrasteffect van stijl in werking is, omdat elke participant de verklaringen in dezelfde conditie krijgt aangeboden en de verklaringen inhoudelijk gelijk zijn aan elkaar, zijn er geen verschillen te vinden tussen de verschillende condities.

Tekstwaardering

De verklaringen die relevante details bevatten bleken leuker te worden gevonden dan de abstracte verklaringen. Wanneer de resultaten vergeleken worden met de resultaten van de waarheidsperceptie blijkt dat tekstwaardering niet bijdraagt aan de geloofwaardigheid. Hoewel de concreet-relevante verklaring leuker werd gevonden dan de abstracte verklaring, werd hij niet geloofwaardiger of overtuigender gevonden.

Manipulatiechecks

De manipulatiechecks tonen aan dat de concreetheid correct is gemanipuleerd in de verschillende condities. De concreet-relevante verklaring werd concreter gevonden dan de abstracte verklaring. Ook de concreet-irrelevante verklaring werd concreter gevonden dan de abstracte verklaring én de concrete verklaring. Details lijken dus bij te dragen aan de concreetheid van een tekst en een tekst concreter te maken.

Wat de filmbaarheid betreft bleek de verklaring in de concreet-relevante conditie beter voor te stellen te zijn als een film dan in de concrete conditie. Filmbaarheid vertoonde echter niet hetzelfde patroon als concreetheid, wat erop kan duiden dat concreetheid en filmbaarheid niet zo nauw verwant zijn als Spooren et al. (2015) lieten zien. Dit zal in de algemene discussie uitgebreider worden besproken.

Uit experiment 1 kan geconcludeerd worden dat er geen effect van de conditie stijl is op de waarheidsperceptie wanneer participanten alle verklaringen in dezelfde stijl aangeboden krijgen. Dit is te wijten aan de afwezigheid van een contrasteffect. Omdat er in dit experiment sprake is van een eenzijdige boodschap in plaats van een tweezijdige boodschap (Shedler & Manis, 1986), was er geen contrasteffect. Zoals Taylor en Thompson (1982) suggereerden moeten verschillende stijlen met elkaar kunnen ‘strijden’. Omdat de participanten de verklaringen in dezelfde stijl hebben gelezen,

kon de concrete stijl niet meer aandacht krijgen dan de abstracte stijl, waardoor stijl geen effect kon hebben op de waarheidspceptie.

Om de werking van een contrasteffect verder te onderzoeken, is experiment 2 opgezet. In dat experiment zullen participanten wederom worden gevraagd naar de waarheidspceptie van verklaringen. Dit keer worden de verklaringen echter in een binnenproefpersoonontwerp aangeboden aan participanten

De verwachting is dat er nu wel verschillen gevonden zullen worden tussen de verschillende verklaringen, omdat de participanten de verklaringen in verschillende stijlen lezen en er dus een contrasteffect in werking zal treden. Een concrete verklaring zal in dit geval geloofwaardiger en overtuigender worden gevonden dan een abstracte verklaring, en de verdachte met een concrete verklaring zal minder schuldig worden bevonden dan de verdachte met een abstracte verklaring. Bovendien is de verwachting dat de relevantie van de details uitmaakt voor de waarheidspceptie. Een verklaring met relevante details zal geloofwaardiger en overtuigender worden gevonden dan een verklaring met irrelevante details, en de verdachte met een concreet-relevante verklaring zal minder schuldig worden bevonden dan de verdacht met een concreet-irrelevante verklaring.

Experiment 2

In het tweede experiment is de waarheidspceptie onderzocht wanneer participanten alle verklaringen in verschillende condities aangeboden kregen. Participanten werd gevraagd om vier verklaringen van verdachten te lezen en daar enkele vragen over te beantwoorden. De verwachting hierbij is dat er verschillen tussen de condities gevonden zullen worden, omdat er een contrasteffect in werking is. De verklaringen zijn inhoudelijk gelijk aan elkaar, maar verschillen wat betreft de stijl wat de waarheidspceptie zal beïnvloeden. De concrete verklaring met relevante verklaring zal naar verwachting geloofwaardiger, overtuigender en minder schuldig worden beoordeeld dan de concrete verklaring met irrelevante details. Ook zullen de concrete verklaringen geloofwaardiger, overtuigender en minder schuldig worden beoordeeld dan de abstracte verklaring.

Methode experiment 2

Materiaal

Voor experiment 2 is wederom gebruik gemaakt van de drie verdachten uit experiment 1 en de vier versies die van elke verklaring zijn gemaakt. In plaats van vier enquêtes zullen er echter dit keer slechts twee enquêtes worden gemaakt. Om het contrasteffect te onderzoeken, zitten er in beide enquêtes verklaringen van verschillende stijlen.

Daarnaast is er een vierde verdachte toegevoegd, genaamd Dennis. Van Dennis is alleen een abstracte verklaring geschreven, die wederom een binnenactiviteit en een buitenactiviteit bevatte. Deze verklaring is toegevoegd om ervoor te zorgen er bij het lezen van de verklaring in positie 2 al een contrasteffect van stijl aanwezig is. Dennis is dan ook geen ‘echte’ verdachte in dit experiment. Hoewel de participanten wel vragen moeten beantwoorden over zijn verklaring om ervoor te zorgen dat het doel van de studie moeilijker achterhaald kan worden, worden de resultaten niet gebruikt voor de analyse, omdat bij het lezen van Dennis’ verklaring nog geen contrasteffect is opgetreden. Ook kan Dennis niet als schuldige worden aangewezen bij het schuldoordeel. Voorafgaand aan de vragen over het schuldoordeel was een stuk tekst toegevoegd waarin werd uitgelegd dat Dennis’ alibi bleek te kloppen en hij niet langer een verdachte was. Het politie-onderzoek zou verder gaan met de overige drie verdachten. Ook bij Dennis is ervoor gezorgd dat er op basis van de inhoud geen schuldoordeel kon worden gegeven en dat zijn activiteiten niet traceerbaar waren.

Op positie 2, 3 en 4 komen de enquêtes van Lars, Joost en Thomas. De posities zijn zo bepaald dat concrete en abstracte verklaringen elkaar afwisselen. Om te bepalen welke positie, en dus welke stijl, aan welke verdachte werd toegewezen, is er gebruik gemaakt van de resultaten van ex-

periment 1. Op basis daarvan is besloten dat de abstracte verklaring van Thomas zal worden gebruikt, omdat zijn abstracte verklaring in experiment 1 op concreetheid het laagst scoorde en dus het meest abstract was. Voor de concreet-relevante en concreet-irrelevante verklaring zijn de versies van Lars gebruikt. Hiervoor is gekozen, omdat de verschillen in resultaten tussen zijn concreet-relevante en concreet-irrelevante verklaring het kleinst zijn. Tenslotte is de concrete verklaring zonder details van Joost gebruikt, omdat die niet het meest abstract en ook niet het meest concreet scoorde op concreetheid.

Om volgorde-effecten tegen te gaan, werden de concrete verklaringen op positie 2 en positie 4 gerouleerd.

Tabel 8: schematische weergave van de opbouw van de enquêtes uit experiment 2.

	Enquête 1	Enquête 2	verdachte
positie 1	(abstracte verklaring)	(abstracte verklaring)	Dennis
positie 2	concrete verklaring met relevante details	concrete verklaring met irrelevante details	Lars
positie 3	abstracte verklaring	abstracte verklaring	Thomas
positie 4	concrete verklaring zonder details	concrete verklaring zonder details	Joost

Er is voor gekozen om de concreet-relevante en concreet-irrelevante verklaring niet in dezelfde enquête te stoppen om twee redenen. Ten eerste is er om praktische redenen voor gekozen om dat niet te doen om zo te ‘winstkansen’ van abstract versus concreet gelijk te houden. Door vijf verklaringen in een enquête te stoppen, zouden de verhoudingen concreet-abstract 3 tegen 2 worden, waarvan de abstracte verklaring van Dennis ook nog eens niet zou meedoen. De kans dat de abstracte verklaring zou ‘winnen’ zou dan 1 tegen 3 worden, waardoor de kansen nogal ongelijk verdeeld zouden zijn. Daarnaast is de hypothese dat stijl een contrasteffect zal veroorzaken. Dit contrasteffect zit in het verschil tussen een concrete en abstracte tekst. Er wordt geen contrasteffect verwacht tussen de concreet-relevante en concreet-irrelevante conditie. Daarom kunnen de resultaten van die twee conditie evengoed tussen de versies gemeten worden.

Doordat er in het huidige onderzoek gebruik wordt gemaakt van slechts één casus is het belangrijk om te onthouden dat de resultaten worden gegeneraliseerd. De vraag is hierbij in hoeverre dat mogelijk is. Hier wordt ook wel naar verwezen als het N = 1-probleem.

In de bijlage zijn een voorbeeldenquête en de verklaringen met bijbehorende concreetheidscores te vinden.

Proefpersonen

In totaal zijn er 60 participanten gevraagd om mee te doen aan het experiment. Uiteindelijk zijn de resultaten van 59 participanten (41 vrouwen, 18 mannen) gebruikt voor de analyse. Eén participant is buiten beschouwing gelaten, omdat die niet serieus deelnam aan het experiment. De participanten zijn willekeurig geselecteerd op openbare plaatsen rondom de Radboud Universiteit om makkelijker aan hoogopgeleide participanten te komen. Het opleidingsniveau was dan ook voornamelijk wo-niveau, met enkele hbo-opgeleiden ertussen. De leeftijd varieerde tussen de 18 en 25 jaar ($M = 20.72$, $SD = 2.058$). De participanten mochten niet hebben deelgenomen aan experiment 1.

Onderzoeksontwerp

Er was sprake van een mixed design met twee groepen, waarbij drie condities met een binnenproefpersoonontwerp werden gemeten (abstract, concreet en concreet met details) en twee condities met een tussenproefpersoonontwerp (concreet-relevant en concreet-irrelevant). Participanten kregen enquête 1 of enquête 2 aangeboden. Behalve dat de enquêtes de concreet-relevante of concreet-irrelevante verklaring hadden was de inhoud van beide enquêtes gelijk.

Telkens na het lezen van een verklaring werd de participanten gevraagd om vragen te beantwoorden over de waarheidsperceptie, tekstwaardering en manipulatiechecks van de gelezen verklaring. Na het lezen van alle verklaringen kwamen er nog vragen over de schuld van de verdachten, zekerheid van het schuldoordeel en persoonsgegevens.

Instrumentatie

De instrumentatie is gelijk gebleven aan de instrumentatie van experiment 1. Dezelfde vragen over geloofwaardigheid, overtuigingskracht, tekstwaardering, concreetheid en filmbaarheid zijn ook gesteld voor de verklaring van Dennis, maar zijn niet geanalyseerd. Voor Dennis is niet naar het schuldoordeel gevraagd. Ook konden participanten Dennis niet als de schuldige aanwijzen.

Procedure

Het onderzoek is op papier afgenomen op publieke plaatsen, zoals een restaurant en een studieruimte. De participanten werd gevraagd deel te nemen aan een onderzoek naar het schuldoordeel van leken. De instructie was gelijk aan de instructie van experiment 1.

De afname nam ongeveer 5 tot 7 minuten in beslag. Na afloop van de afname kon eventueel het doel van de studie worden verteld, wanneer participanten ernaar vroegen.

Statistische toetsing

Voor het berekenen van de resultaten zijn verschillende tweeweg variantieanalyses met herhaalde metingen uitgevoerd, evenals t-toetsen en een Pearson chi-kwadraat toets.

Resultaten experiment 2

Om na te gaan of er verschillen tussen de condities en versies waren wat betreft de waarheidspceptie zijn de resultaten van de vragen over geloofwaardigheid ('Hoe geloofwaardig vind je de verklaring van [naam van de verdachte]?') en overtuigingskracht ('Hoe overtuigend vind je de verklaring van [naam van de verdachte]?') geanalyseerd en hieronder weergegeven.

Tabel 9: de gemiddelde geloofwaardigheid en overtuigingskracht, en bijbehorende standaarddeviaties per conditie, op een schaal van 1 (zeer ongeloofwaardig / helemaal niet overtuigend) tot 7 (zeer geloofwaardig / zeer overtuigend).

onderdeel	N	versie	conditie		
			concreet + details	concreet	abstract
Geloofwaardigheid	30	1 (relevant)	4.70 (1.44)	4.20 (1.22)	3.63 (1.25)
	29	2 (irrelevant)	3.55 (1.43)	4.45 (1.15)	4.31 (1.47)
Overtuiging	30	1 (relevant)	4.63 (1.35)	4.23 (1.22)	3.43 (1.17)
	29	2 (irrelevant)	3.52 (1.41)	4.00 (1.23)	4.10 (1.35)

NB Qua versie waren er alleen verschillen tussen de verklaringen met details, namelijk concreet met relevante details (versie 1) of concreet met irrelevante details (versie 2). De concrete en abstracte verklaringen waren binnen beide versies gelijk.

Uit een tweeweg variantie-analyse met herhaalde metingen voor Geloofwaardigheid met als factoren Conditie en Versie bleek een significant interactie-effect van versie en conditie ($F(2, 114) = 8.536, p < .001$). Uit Bonferroni posthoc comparisons bleek dat in versie 1 de concreet-relevante conditie ($M = 4.70, SD = 1.44$) significant geloofwaardiger ($p = .007$) werd gevonden dan de abstracte conditie ($M = 3.63, SD = 1.25$). Ook de concrete conditie ($M = 4.20, SD = 1.22$) werd geloofwaardiger ($p = .041$) gevonden dan de abstracte conditie. Dit is eenzijdig getoetst vanwege een gericht vermoeden. In versie 2 werd de concrete conditie ($M = 4.45, SD = 1.15$) geloofwaardiger ($p = .027$) gevonden dan de concreet-irrelevante conditie ($M = 3.55, SD = 1.43$).

Bovendien bleek uit een t-toets van Versie op Geloofwaardigheid van de concreet-relevante en concreet-irrelevante conditie een significant verschil tussen de gemiddelde geloofwaardigheid in versie 1 (concreet-relevant) en versie 2 (concreet-irrelevant) ($t(57) = 3.071, p = .003$). De concreet-relevante verklaring werd significant geloofwaardiger gevonden dan de concreet-irrelevante verklaring.

Uit een tweeweg variantie-analyse met herhaalde metingen voor Overtuiging met als factoren Conditie en Versie bleek een significant interactie-effect van versie en conditie ($F(2, 114) = 8.081, p = .002$). Uit Bonferroni posthoc comparisons bleek dat in versie 1 de abstracte conditie ($M = 3.43, SD = 1.17$) significant minder overtuigend ($p = .004$) werd gevonden dan de concreet-relevante conditie ($M = 4.63, SD = 1.35$), en ook minder overtuigend ($p < .001$) dan de concrete conditie ($M = 4.23, SD = 1.22$).

Bovendien bleek uit een t-toets van Versie op Overtuiging van de concreet-relevante en concreet-irrelevante conditie een significant verschil tussen de gemiddelde overtuigingskracht van versie 1 (concreet-relevant) en versie 2 (concreet-irrelevant) ($t(57) = 3.111, p = .003$). De concreet-relevante verklaring werd overtuigender gevonden dan de concreet-irrelevante verklaring.

Tevens is de tekstwaardering bevraagd met de vraag ‘Hoe vond je de tekst om te lezen?’ De resultaten daarvan zijn in de tabel hieronder opgenomen en geanalyseerd.

Tabel 10: de gemiddelde tekstwaardering en bijbehorende standaarddeviaties, op een schaal van 1 (zeer vervelend om te lezen) tot 7 (zeer leuk om te lezen).

onderdeel	N	versie	conditie		
			concreet + details	concreet	abstract
Tekstwaardering	30	1 (relevant)	4.87 (0.82)	4.07 (1.34)	3.37 (1.30)
	29	2 (irrelevant)	5.45 (1.27)	4.45 (0.91)	4.07 (1.19)

NB Qua versie waren er alleen verschillen tussen de verklaringen met details, namelijk concreet met relevante details (versie 1) of concreet met irrelevante details (versie 2). De concrete en abstracte verklaringen waren binnen beide versies gelijk.

Uit een tweeweg variantie-analyse met herhaalde metingen voor Tekstwaardering met als factoren Conditie en Versie bleek een significant hoofdeffect van conditie ($F(2, 114) = 25.635, p < .001$). Uit Bonferroni posthoc comparisons bleek dat in beide versies de abstracte conditie (1: $M = 3.37$,

$SD = 1.30$; **2**: $M = 4.07$, $SD = 1.19$) minder leuk (beide p 's $< .001$) werd gevonden dan de concrete conditie (**1**: $M = 4.07$, $SD = 1.34$; **2**: $M = 4.45$, $SD = .091$). Ook werd de abstracte conditie minder leuk (beide p 's $= .022$) dan de concreet-relevante conditie ($M = 4.87$, $SD = 5.45$) en de concreet-irrelevante conditie ($M = 5.45$, $SD = 1.27$). Daarnaast werden de concreet-relevante en concreet-irrelevante conditie leuker (beide p 's $< .001$) gevonden dan de concrete conditie.

Bovendien bleek uit een t-toets van Versie op Tekstwaardering van de concreet-relevante en concreet-irrelevante conditie een significant verschil tussen de gemiddelde tekstwaardering van versie 1 (concreet-relevant) en versie 2 (concreet-irrelevant) ($t(57) = 2.082$, $p = .043$). De concreet-irrelevante verklaring werd leuker gevonden om te lezen dan de concreet-relevante verklaring.

De manipulatiechecks concreetheid en filmbaarheid zijn gemeten om na te gaan of er verschillen tussen de condities en versies zijn, met behulp van de vragen 'Wat vond je van de verklaring van [naam van de verdachte]?' en 'Kon je de verklaring van [naam van de verdachte] als een film voor je zien?' De resultaten zijn hieronder weergegeven.

Tabel 11: de gemiddelde concreetheid en filmbaarheid en bijbehorende standaarddeviaties per conditie, op een schaal van 1 (zeer abstract/helemaal niet) tot 7 (zeer concreet/zeker wel).

onderdeel	N	versie	conditie		
			concreet + details	concreet	abstract
Concreetheid	30	1 (relevant)	5.70 (1.02)	4.00 (1.34)	2.60 (1.25)
	29	2 (irrelevant)	5.17 (1.89)	4.34 (1.47)	3.21 (1.50)
Filmbaarheid	30	1 (relevant)	5.34 (1.14)	4.21 (1.35)	3.31 (1.26)
	29	2 (irrelevant)	4.97 (1.50)	4.48 (1.53)	4.31 (1.20)

NB Qua versie waren er alleen verschillen tussen de verklaringen met details, namelijk concreet met relevante details (versie 1) of concreet met irrelevante details (versie 2). De concrete en abstracte verklaringen waren binnen beide versies gelijk.

Uit een tweeweg variantie-analyse met herhaalde metingen voor Concreetheid met als factoren Conditie en Versie bleek een significant hoofdeffect van conditie ($F(2, 114) = 49.866$, $p < .001$). Uit Bonferroni posthoc comparisons bleek dat in beide versies de abstracte conditie (**1**: $M = 2.60$, $SD = 1.25$; **2**: $M = 3.21$, $SD = 1.50$) minder concreet (alle p 's $< .001$) werd gevonden dan de concrete conditie (**1**: $M = 4.00$, $SD = 1.34$; **2**: $M = 4.34$, $SD = 1.47$), de concreet-relevante conditie ($M =$

5.70, $SD = 1.02$) en de concreet-irrelevante conditie ($M = 5.17$, $SD = 1.89$). Ook de concrete conditie werd minder concreet (beide p 's $< .001$) gevonden dan de concreet-relevante en concreet-irrelevante condities.

Uit een tweeweg variantie-analyse met herhaalde metingen voor Filmbaarheid met als factoren Conditie en Versie bleek een significant hoofdeffect van conditie ($F(2, 112) = 16.156$, $p < .001$). Dit hoofdeffect werd gekwalificeerd door een significant interactie-effect ($F(2, 112) = 4.194$, $p = .018$). Uit Bonferroni posthoc comparisons bleek dat er alleen bij versie 1 significante verschillen optraden: de concreet-relevante conditie ($M = 5.34$, $SD = 1.14$) werd filmbaarder ($p < .001$) gevonden dan de concrete conditie ($M = 4.21$, $SD = 1.35$) en filmbaarder ($p = .004$) dan de abstracte conditie ($M = 3.31$, $SD = 1.26$). Ook bleek de concrete conditie filmbaarder ($p = .059$) te worden gevonden dan de abstracte conditie. Dit verschil was echter marginaal.

Naast de waarheidsperceptie, de tekstwaardering en de manipulatiechecks is ook het schuldoordeel geanalyseerd om na te gaan of er verschillen tussen de condities en versies zaten. Het schuldoordeel is bevraagd met de vraag 'Hoe schuldig acht je [naam van de verdachte]?'. Tevens bevroeg een meerkeuzevraag wie de schuldige was volgens de participanten. De resultaten zijn hieronder weergegeven.

Tabel 12: de gemiddelde schuld en bijbehorende standaarddeviaties per conditie, op een schaal van 1 (zeer onschuldig) tot 7 (zeer schuldig).

onderdeel	conditie			
	N = 30	N = 29	N = 59	N = 59
	concreet-relevant	concreet-irrelevant	concreet	abstract
schuldigheid	3.57 (1.76)	4.69 (1.58)	4.27 (1.26)	4.54 (1.56)

Uit meerdere t-toetsen voor Schuld met als factoren Conditie en Versie bleek de concreet-relevante conditie ($M = 3.57$, $SD = 1.76$) significant te verschillen van de concreet-irrelevante conditie ($t(57) = 2.577$, $p = .013$; $M = 4.69$, $SD = 1.58$), de concrete conditie ($t(58) = 4.284$, $p < .001$; $M = 4.27$, $SD = 1.26$) en de abstracte conditie ($t(58) = 4.796$, $p < .001$; $M = 4.54$, $SD = 1.56$). Ook bleek de concreet-irrelevante conditie te verschillen van de concrete conditie ($t(58) = 2.559$, $p = .013$). De concreet-irrelevante verklaring werd significant schuldiger gevonden dan de concrete verklaring. De concreet-relevante verklaring werd juist het onschuldigst gevonden.

Tabel 13: de frequenties van schuldoordelen per conditie per verdachte.

versie	conditie			
	concreet + details	concreet	abstract	totaal
1 (relevant)	7	7	16	30
2 (irrelevant)	14	7	8	29
totaal	21	14	24	59

NB Qua versie waren er alleen verschillen tussen de verklaringen met details, namelijk concreet met relevante details (versie 1) of concreet met irrelevante details (versie 2). De concrete en abstracte verklaringen waren binnen beide versies gelijk.

Uit de χ^2 -toets tussen Schuldoordeel en Versie bleek geen verband te bestaan ($\chi^2(2) = 4.984, p = .083$). Er bleek dus dat geen van de verdachten schuldiger werd vaker schuldig werd bevonden dan een andere verdachte in de verschillende versies.

Conclusie en discussie experiment 2

Waarheidsperceptie

Uit de resultaten blijkt dat de concrete verklaring met relevante details geloofwaardiger wordt gevonden dan de concrete verklaring met irrelevante details en de abstracte verklaring. De concrete verklaring werd niet minder geloofwaardig gevonden dan de concrete verklaring met relevante details. Wel verschilde de concrete verklaring significant van de abstracte verklaring en de concrete verklaring met irrelevante details.

Wat de overtuigingskracht betreft, blijkt dat de concrete verklaring met relevante details overtuigender wordt gevonden dan de concrete verklaring met irrelevante details en de abstracte verklaring. De concrete verklaring werd niet minder overtuigend gevonden dan de concrete verklaring met relevante details. Wel verschilde de concrete verklaring van de abstracte verklaring. In dat opzicht vertonen geloofwaardigheid en overtuigingskracht exact hetzelfde patroon. Alleen de concrete verklaring en de concrete verklaring met irrelevante details verschilden qua overtuigingskracht niet van elkaar. Dat deden ze wel voor geloofwaardigheid.

Ook wanneer naar de schuld wordt gekeken, komen de resultaten overeen met de resultaten van geloofwaardigheid en overtuigingskracht. De concrete verklaring met relevante details werd minder schuldig bevonden dan de concrete verklaring met irrelevante details, de abstracte verklaring én de concrete verklaring. De concrete verklaring verschilde tevens van de concrete verklaring met irrelevante details en werd minder schuldig bevonden. Hetzelfde patroon is terug te vinden bij

het eindoordeel. Hoewel er geen significante verschillen blijken uit de analyse, is er een duidelijke trend te zien: in versie 1 werd de abstracte verklaring veruit het vaakst schuldig bevonden, terwijl de concrete verklaring met irrelevante details in versie 2 het vaakst schuldig werd bevonden.

De resultaten van geloofwaardigheid, overtuigingskracht en schuld laten zien dat het wel degelijk uitmaakt of toevoegde details relevant of irrelevant zijn. Van de vier condities wordt de concrete verklaring met relevante details het meest geloofwaardig, meest overtuigend en minst schuldig beoordeeld, en het minst vaak als schuldige aangewezen van alle vier de condities, terwijl de concrete verklaring met irrelevante detail het minst geloofwaardig, minst overtuigend en meest schuldig wordt beoordeeld en het vaakst als schuldige wordt aangewezen.

Interessant is hierbij dat de abstracte verklaring lijkt te worden beïnvloed door de verklaringen met details qua geloofwaardigheid en overtuigingskracht. De concreet-relevante verklaring zorgt er in versie 1 voor dat de abstracte verklaring minder geloofwaardig en minder overtuigend wordt gevonden, terwijl in versie 2 de aanwezigheid van de concreet-irrelevante verklaring er juist voor zorgt dat de abstracte verklaring geloofwaardiger en overtuigender wordt gevonden. Blijkbaar vinden de participanten de concreet-irrelevante verklaring zo ongeloofwaardig en weinig overtuigend dat de abstracte verklaring juist weer geloofwaardiger en overtuigender lijkt in verhouding. Het omgekeerde gebeurt juist bij de concreet-relevante verklaring. Die wordt zo geloofwaardig en overtuigend gevonden dat de abstracte verklaring juist weer veel minder geloofwaardig en minder overtuigend wordt gevonden.

De resultaten komen grotendeels overeen met de verwachtingen. Ten eerste blijken de concrete verklaring met relevante details en de concrete verklaring met irrelevante details significant van elkaar te verschillen qua waarheidsperceptie. Deze resultaten ondersteunen de suggesties uit eerder besproken onderzoeken (McGill & Anand, 1989; Frey & Eagly, 1993, Smith & Schaffer, 2000; Guadagno et al., 2011) dat concrete, irrelevante elementen de overtuigingskracht van de boodschap kunnen ondermijnen. Doordat de concrete, irrelevante details uit de verklaring in het huidige onderzoek niets te maken hebben met de activiteiten die in de verklaring worden gegeven, dragen ze niet bij aan het bewijzen van de onschuld van de verdachte.

De tweede verwachting was dat de concrete verklaringen geloofwaardiger, overtuigender en minder schuldig zouden worden beoordeeld dan de abstracte verklaring. Deze verwachting wordt deels bevestigd door de resultaten. Wat betreft de geloofwaardigheid en overtuigingskracht verschilt de abstracte verklaring zowel van de concrete verklaring met relevante details als de concrete verklaring. De genoemde concrete verklaringen worden geloofwaardiger en overtuigender gevonden dan de abstracte verklaring. Qua schuld verschilt de abstracte verklaring alleen van de concrete ver-

klaring met relevante details. De concrete verklaring met relevante details wordt minder schuldig bevonden dan de abstracte verklaring. De concrete verklaring met irrelevante details verschilt niet van de abstracte verklaring. In feite ‘verliest’ de concrete verklaring met irrelevante details zelfs van de abstracte verklaring op waarheidsperceptie. Blijkbaar wekken de irrelevante details de indruk dat de verdachte ‘uit zijn nek kletst’. Dit beïnvloedt de waarheidsperceptie dermate negatief dat het beter is om een saaie, ongedetailleerde verklaring te geven.

Tekstwaardering

De resultaten van tekstwaardering laten zien dat details de tekst leuker maken om te lezen. Alle vier de condities verschilden hierbij significant van elkaar. De concrete verklaring met irrelevante details werd het leukst gevonden om te lezen. Wanneer deze resultaten vergeleken worden met de resultaten van waarheidsperceptie blijkt dat tekstwaardering en waarheidsperceptie niet door elkaar worden beïnvloedt. Hoewel de concrete verklaring met irrelevante details namelijk het leukst wordt gevonden, wordt hij ook het minst geloofwaardig, minst overtuigend en meest schuldig beoordeeld. Na de concrete verklaring met irrelevante details wordt de concrete verklaring met relevante details het leukst gevonden om te lezen. Daarna volgt de concrete verklaring. Tenslotte wordt de abstracte verklaring het minst leuk gevonden om te lezen. Als toevoeging op de verwachtingen van het huidige onderzoek blijkt dat de tekstwaardering ook wordt beïnvloed door concreetheid. De concrete verklaringen worden namelijk significant leuker gevonden om te lezen dan de abstracte verklaring.

Manipulatiechecks

De manipulatiechecks bevestigen dat concreetheid dusdanig is gemanipuleerd in de verklaringen dat de concrete verklaringen daadwerkelijk concreter werden gevonden dan de abstracte verklaring. Tevens bleek het toevoegen van details bij te dragen aan de concreetheid van de tekst. De manipulatiechecks laten zien dat de concrete verklaringen met relevante en irrelevante details niet verschillen wat betreft hun concreetheid. Ze worden dus beide even concreet gevonden door de participanten. Wel worden de verklaringen met details significant concreter gevonden dan de concrete verklaring. Dit laat zien dat het toevoegen van details de concreetheid van een tekst kan verhogen. Ook verschillen de concrete en abstracte verklaring van elkaar, wat laat zien dat concreetheid niet alleen door details kan worden gemanipuleerd, maar ook door specifiekere termen te gebruiken.

Wat de filmbaarheid betreft laten de resultaten zien dat de concrete verklaring met relevante details filmbaarder wordt gevonden dan de concrete verklaring. Ook wordt filmbaarder gevonden

dan de abstracte verklaring. De vergelijking tussen de resultaten van filmbaarheid en concreetheid worden in de algemene discussie besproken.

Uit experiment 2 kan geconcludeerd worden dat er wel degelijk een effect van de conditie stijl is op de waarheidsperceptie wanneer participanten de verklaringen in verschillende stijlen tegelijk aangeboden krijgen. Dit kan verklaard worden door de aanwezigheid van een contrasteffect. In dit experiment worden namelijk tweezijdige boodschappen aangeboden, vergelijkbaar met het experiment van Shedler en Manis (1986): er werden zowel concrete als abstracte teksten aangeboden. Doordat ze tegelijkertijd worden aangeboden, kunnen ze met elkaar ‘strijden’ zoals Taylor en Thompson (1982) suggereerden, waardoor de concrete verklaringen meer aandacht kunnen krijgen. Hierdoor kon stijl een effect hebben op de waarheidsperceptie.

Uit de resultaten blijkt tevens dat het toevoegen van details aan de verklaring effect heeft op de waarheidsperceptie. Welke kant het effect opgaat, hangt af van de relevantie van de details. Wanneer details irrelevant zijn, wordt de verklaring minder geloofwaardig, minder overtuigend en meer schuldig gevonden. De concreet verklaring met irrelevante details wordt zelfs het ongeloofwaardigst en het schuldigst gevonden. Relevante details zorgen er juist voor dat de verklaring het geloofwaardigst, het overtuigendst en het minst schuldig wordt gevonden. De verwachting dat een verklaring met relevante details geloofwaardiger en overtuigender zou worden gevonden dan een verklaring met irrelevante details, komt overeen met de resultaten.

Voor het huidige onderzoek was de volgende onderzoeksvraag geformuleerd: In hoeverre hebben twee soorten concreetheid, namelijk de relevantie van details als concretisering en concreetheid versus abstractheid, invloed op de waarheidsperceptie van verklaringen en wordt het eventuele effect vergroot of verkleind in een binnenproefpersoonontwerp versus een tussenproefpersoonontwerp?

De eerste hypothese was dat concrete verklaringen geloofwaardiger en overtuigender worden gevonden dan abstracte verklaringen, en verdachten met een concrete verklaring minder vaak als schuldige worden aangewezen dan verdachten met een abstracte verklaring. Dit effect zou echter alleen optreden wanneer verklaringen in verschillende stijlen gelijktijdig in één tekst werden aangeboden, dankzij een contrasteffect van stijl dat zou optreden.

Na het uitvoeren van experiment 1 en experiment 2 kan geconcludeerd worden dat er inderdaad een concreetheidseffect optreedt onder invloed van het contrasteffect. Er zijn echter wel enkele beperkingen. Experiment 1 had een tussenproefpersoonontwerp waarbij elke participant drie verklaringen aangeboden kreeg in dezelfde conditie. Deze conditie kon de concreet-relevante, concreet-irrelevante, concrete of abstracte conditie zijn. Uit de resultaten komen geen significante verschillen naar voren wat betreft de waarheidsperceptie. Experiment 2 had een binnenproefpersoonontwerp. Iedere participant kreeg vier verklaringen aangeboden in drie verschillende condities, namelijk abstract, concreet met details en concreet. De concrete verklaring met details was voor de ene helft van de groep een concrete verklaring met relevante details en voor de andere helft een concrete verklaring met irrelevante details. Uit de resultaten blijkt dat de waarheidsperceptie werd beïnvloed door de concreetheid van de verklaring. Dit geldt echter alleen voor de concrete verklaring en de concrete verklaring met relevante details. Deze worden geloofwaardiger en overtuigender beoordeeld dan de abstracte verklaring. Ook wordt de concrete verklaring met relevante details minder schuldig bevonden dan de abstracte verklaring. De concrete verklaring met irrelevante details verschilt echter qua waarheidsperceptie niet van de abstracte verklaring.

In overeenstemming met de verwachting klopt het inderdaad dat er alleen een effect optreedt in combinatie met een contrasteffect van stijl. Dit geldt zowel voor het effect van concrete versus abstracte stijl, als voor het toevoegen van relevante versus irrelevante details. Het effect van concreetheid versus abstractheid heeft echter alleen betrekking op concreetheid zonder details of concreetheid met relevante details versus abstractheid. Het toevoegen van concrete irrelevante details heeft geen positief effect op de waarheidsperceptie. Het eerder besproken idee dat levendigheid alleen effect heeft wanneer de levendige tekst meer aandacht kan krijgen dan de niet-levendige tekst

in een situatie waarbij ze gelijktijdig worden aangeboden (Taylor & Thompson, 1982) lijkt door de resultaten te worden ondersteund.

De tweede hypothese was dat concrete verklaringen waaraan relevante details zijn toegevoegd geloofwaardiger en overtuigender worden gevonden dan concrete verklaringen met irrelevante details, en verdachten met een concrete verklaring met relevante details minder vaak als schuldige worden aangewezen dan verdachten met een concrete verklaring met irrelevante details. Ook dit effect zou alleen optreden wanneer verklaringen in verschillende stijlen gelijktijdig in één tekst worden aangeboden, dankzij een contrasteffect van stijl dat zou optreden. Zoals gezegd traden er in experiment 1 geen effecten op wat betreft de waarheidsperceptie dankzij de afwezigheid van een contrasteffect. De resultaten van experiment 2 laten zien dat de aanwezigheid van een contrasteffect ook het effect van de relevantie van details beïnvloed. Wat betreft de waarheidsperceptie verschilde de concrete verklaring met relevante details significant van de concrete verklaring met irrelevante details. Relevante details zorgden ervoor dat de tekst geloofwaardiger, overtuigender en minder schuldig werd beoordeeld dan de tekst met irrelevante details. Dit effect was zelfs zo sterk dat de concrete verklaring met relevante details het ‘onschuldigst’ werd gevonden en de concrete verklaring met irrelevante details juist het ‘schuldigst’ van alle vier de condities. De resultaten lijken bewijs te vormen voor de theorie dat levendige, irrelevante tekstelementen de overtuigingskracht van een boodschap kunnen ondermijnen doordat ze de verwerking van de boodschap in de weg staan (McGill & Anand, 1989; Frey & Eagly, 1993; Smith & Schaffer, 2000). Levendige, relevante tekstelementen dragen juist bij aan de verwerking van de boodschap, doordat ze de boodschap ondersteunen. In het geval van experiment 2 droegen de relevante details bij aan de onschuld van de verdachte, terwijl de irrelevante details de onschuld van de verdachte ondermijnden.

Wat betreft de beperkingen van het huidige onderzoek moet allereerst worden benadrukt dat er sprake is geweest van een $N = 1$ -onderzoek. Er is in het huidige onderzoek slechts één casus gebruikt, namelijk die van het gestolen geld van de benefietavond. Alle participanten hebben diezelfde casus voorgelegd gekregen. De vraag is dan ook in hoeverre de resultaten van het huidige onderzoek generaliseerbaar zijn. Vervolgonderzoek zou gebruik kunnen maken van meerdere casussen om dit probleem te voorkomen.

In het huidige onderzoek is ook de filmbaarheid bevraagd als manipulatiecheck om te kunnen bekijken in hoeverre concreetheid en filmbaarheid met elkaar samenhangen, zoals de resultaten van het onderzoek van Spooren et al. (2015) suggereren. Zowel in experiment 1 als experiment 2 komen de resultaten van concreetheid en filmbaarheid niet met elkaar overeen. Dit lijkt erop te wij-

zen dat concreetheid en filmbaarheid niet aan elkaar verwant zijn. De resultaten van Spooren et al. (2015) laten echter zien dat teken-/filmbaarheid een belangrijke determinant is van concreetheid van *werkwoorden*. Omdat in het huidige onderzoek de teken-/filmbaarheid van de gehele verklaring is bevraagd, en niet enkel van werkwoorden, is het lastig om aanvullende opmerkingen te plaatsen bij het idee dat concreetheid en teken-/filmbaarheid verwant zijn. In vervolgonderzoek zou dit beter gemeten kunnen worden.

Een derde beperking is dat Frey en Eagly (1993) bij hun onderzoek opmerken dat de theorie over afleidende levendige, irrelevante tekstelementen alleen betrekking heeft op boodschappen die via een modaliteit worden gepresenteerd waarbij de ontvanger geen controle heeft over de stroom van informatie, zoals een audiofragment. In het huidige onderzoek zijn de boodschappen op papier gepresenteerd waarbij participanten de mogelijkheid hadden om terug te bladeren. Het is dus mogelijk dat de gevonden effecten in het huidige onderzoek niet te verklaren zijn doordat de lezer werd afgeleid door irrelevante tekstelementen, maar dat er een andere oorzaak aan ten grondslag ligt.

McGill en Anand (1989) plaatsen bij hun eigen onderzoek een belangrijke opmerking, namelijk dat het bijeenplaatsen van levendige en niet-levendige informatie in dezelfde boodschap mogelijk niet voldoende is om levendigheidseffecten te veroorzaken. Hetzelfde geldt voor het huidige onderzoek. Hoewel er bewijs lijkt te zijn gevonden voor een contrasteffect en voor concreetheidseffecten van verschillende soorten concreetheid, zijn er andere factoren die mogelijk ook een rol spelen bij het veroorzaken van deze effecten. Vervolgonderzoek zou bijvoorbeeld de rol van (verdeelde) aandacht en afleiding verder kunnen onderzoeken. In het huidige onderzoek hadden participanten namelijk hun onverdeelde aandacht op de tekst gericht.

Ook is er in het huidige onderzoek gepoogd de betrokkenheid van de participanten te verhogen door een inleiding aan het experiment toe te voegen waarin een ‘zielig’ verhaal werd verteld. De betrokkenheid van de participanten is echter niet gemeten. Het is dus de vraag hoe betrokken de participanten waren. In vervolgonderzoek zou dit wel gedaan kunnen worden en zou er gekeken kunnen worden naar verschillen tussen hoge en lage betrokkenheid.

Dit onderzoek ondersteunt het idee dat concreet taalgebruik de waarheidspceptie positief beïnvloed. De resultaten laten zien dat tekstschrijvers, die proberen om hun publiek te overtuigen, er baat bij kunnen hebben concrete tekstelementen in hun tekst te verwerken. Wanneer slim ingedeeld, kunnen de concrete elementen ervoor zorgen dat de auteur geloofwaardiger, overtuigender en minder schuldig overkomt. Wil de auteur succes hebben, dan moeten deze concrete tekstelementen wel afgewisseld worden met abstracte tekstelementen. Ook kan ervoor gekozen worden een onderscheid

te maken tussen een tekst met concrete, relevante details en concrete, irrelevante details. De relevante details kunnen hierbij wederom een positief effect hebben op de waarheidsperceptie ten opzichte van de irrelevante details. Cruciaal is dat de concrete onderdelen worden gecontrasteerd met abstracte onderdelen.

- Bensi, L., Nori, R., Strazzari, E., & Giusberti, F. (2003). Vividness in judgements of guild. *Perceptual and Motor Skills*, 97, 1133-1136.
- Brysbaert, M., Stevens, M., De Deyne, S., Voorspoels, W., & Storms, G. (2014). Norms of age of acquisition and concreteness for 30,000 Dutch words. *Acta Psychologica*, 150, 80-84.
- Douma, P. (1994). Wees zo concreet mogelijk. Schrijfadvisers over concreet en abstract taalgebruik. *Tijdschrift voor Taalbeheersing*, 16(1), 16-31.
- Collins, R.L., Taylor, S.E., Wood, J.V., & Thompson, S.C. (1986). The vividness effect: Elusive or illusory? *Journal of Experimental and Social Psychology*, 24, 1-18.
- Frey, K.P., & Eagly, A.H. (1993). Vividness can undermine the persuasiveness of messages. *Journal of Personality and Social Psychology*, 65, 32-44.
- Guadagno, R.E., Rhoads, K.v.L., & Sagarin, B.J. (2011). Figural vividness and persuasion: Capturing the “elusive” vividness effect. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 37(5), 626-638.
- Hansen, J., & Wänke, M. (2010). Truth from language and truth from fit: The impact of linguistic concreteness and level of construal on subjective truth. *Personality & Social Psychology Bulletin*, 36(11), 1576-1588.
- Herr, P.M., Kardes, F.R., & Kim, J. (1991). Effects of word-of-mouth and product-attribute information on persuasion: An accessibility-diagnostics perspective. *Journal of Consumer Research*, 17, 454-462.
- Hustinx, L., & De Wit, E. (2012). Kunnen levendige getuigenissen je achter de tralies doen belanden? Een experimenteel onderzoek naar het effect van levendig taalgebruik op oordelen over schuld bij leken en “experts”. *Tijdschrift voor Taalbeheersing*, 34(3), 213-228.
- Kisielius, J., & Sternthal, B. (1984). Detecting and explaining vividness effects in attitudinal judgments. *Journal of Marketing Research*, 21, 54-64.
- McGill, A., & Anand, P. (1989). The effect of vivid attributes on the evaluation of cognitive elaboration: The role of differential attention and cognitive elaboration. *Journal of Consumer Research*, 16, 188-196.
- Nisbett, R., & Ross, L. (1980). *Human inference: Strategies and shortcomings of social judgement*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

- Paivio, A. (1986). *Mental representations: A dual coding approach*. Oxford: Oxford University Press.
- Pettus, C., & Diener, E. (1977). Factors affecting the effectiveness of abstract versus concrete information. *The Journal of Social Psychology*, 103, 233-242.
- Reyes, R.M., Thompson, W.C., & Bower, G.H. (1980). Judgmental biases resulting from differing availabilities of arguments. *Journal of Personality and Social Psychology*, 39(1), 2-12.
- Sadoski, M., Goetz, E.T., & Rodriguez, M. (2000). Engaging texts: Effects of concreteness on comprehensibility, interest, and recall in four text types. *Journal of Educational Psychology*, 92(1), 85-95.
- Shedler, J., & Manis, M. (1986). Can the availability heuristic explain vividness effects? *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(1), 26-36.
- Smith, S.M., & Schaffer, D.R. (2000). Vividness can undermine or enhance message processing: The moderating role of vividness congruency. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26, 769-779.
- Spooren, W.P.M.S., Hustinx, L.G.M.M., Aben, J. & Turkenburg, E. (2015). Concreetheid onder de loep. In M. Boogaard, B. van den Bogaerde, S. Bacchini, M. Curcic, N. de Jong, E. le Pichon & L. Rasier (Eds.), *Proceedings of de achtste Anéla Conferentie Toegepaste Taalwetenschap 2015* (pp. 97-110). Delft: Eburon.
- Spreen, O., & Schulz, R.W. (1966). Parameters of abstraction, meaningfulness, and pronunciability for 329 nouns. *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior*, 5(5), 459-468.
- Taylor, S.E., & Thompson, S.C. (1982). Stalking the elusive “vividness” effect. *Psychological Review*, 89, 155-181.
- Tversky, A., & Kahneman, D. (1973). Availability: A heuristic for judging frequency and probability. *Cognitive Psychology*, 5(2), 207-232.
- Van Loon-Vervoorn, A. (1985). *Voorstelbaarheidswaarden van Nederlandse woorden: 4600 substantieven, 1000 verba en 500 adjectieven*. Alblasserdam: Swets en Zeitlinger.
- Vossen, P., & Spooren, W. (2012). *CoProp: Concreteness propagation: Towards a tool for detecting concreteness in different text genres*. Unpublished manuscript.
- Wilson, M.G., Northcraft, G.B., & Neale, M.A. (1989). Information competition and vividness effects in on-line judgments. *Organizational behavior and human decision processes*, 44, 132-139.

Bijlages

Inhoud

- Bijlage 1: voorbeeldenquête experiment 1 (concreet-irrelevante conditie).
- Bijlage 2: voorbeeldenquête experiment 2 (versie 2).
- Bijlage 3: verklaringen met bijbehorende concreetheidsscores (Brysbaert et al., 2014).

Enquête

Drie verdachten, drie verklaringen

Beste participant,

Op de volgende pagina staat eerst een korte inleiding waarin wordt verteld over een gepleegd misdrijf. Daarna volgen er verklaringen van drie verdachten.

Na het lezen van elke verklaring wordt je gevraagd om je mening te geven over die betreffende verklaring. Denk niet te lang na over je antwoord en lees de verklaring niet opnieuw.

Na het geven van je mening, mag je de volgende verklaring lezen en daar weer je mening over geven. In totaal vragen we je om drie verklaringen te lezen en te beoordelen.

Aansluitend zijn er nog vijf algemene vragen. Het invullen van de vragenlijst zal ongeveer vijf minuten duren. Je gegevens blijven anoniem.

Alvast bedankt voor je medewerking!

Door mee te doen aan dit onderzoek geef je toestemming om je gegevens anoniem te verwerken.

Inleiding

Anna is lid van een studentenvereniging, maar ze is geen normale student. Anna is namelijk blind sinds haar vijftiende, nadat ze een auto-ongeluk heeft gehad. Hierbij liep Anne zoveel oogletsel op dat ze haar zicht volledig verloor. Het heeft ruim een jaar geduurd voordat Anna weer voldoende was revalideert, maar vanwege haar blindheid is ze volledig afhankelijk van anderen. Na lang wachten heeft ze eindelijk een blindengeleidehond gekregen, Frits. Sinds ze Frits heeft, is haar wereld weer wat groter geworden en kan Anna weer dingen zelfstandig doen. Zonder Frits zou Anna niet kunnen studeren. In korte tijd is Frits Anna's beste vriend geworden.

Helaas is er gebleken dat Frits ernstig ziek is. Hij kan weer worden genezen, maar daarvoor is een erg dure behandelmethode in een privékliniek noodzakelijk, die niet door de verzekering wordt vergoed. Als Frits niet snel wordt behandeld, zal hij een spuitje krijgen.

Anna wil dolgraag dat Frits wordt behandeld, maar ze en haar familie hebben geen geld voor zijn behandeling. Ook is een nieuwe blindengeleidehond voor Anna geen optie, omdat de wachttijden langer dan een jaar zijn.

Haar studentenvereniging heeft daarom besloten om Anna te helpen. Ze zullen de opbrengst van een benefietavond aan Anna en Frits doneren. Tijdens de benefietavond is er ruim 3000 euro opgehaald, wat genoeg is om Anna en Frits te kunnen helpen. Het geld is de dag na het feest door het bestuur in de bestuurskamer opgeborgen. Toen het bestuur 's middags terugkeerde voor een vergadering, bleek het geld echter verdwenen te zijn. Alleen de drie bestuursleden - Joost, Lars en Thomas - hebben met een sleutel toegang tot de bestuurskamer. Er zijn geen sporen van inbraak gevonden. Eén van hen moet het geld dus gestolen hebben.

Na de ontdekking van de diefstal is de politie ingeschakeld. De jongens zijn verzocht om naar het politiebureau te komen. Om de beurt kregen ze de volgende vraag voorgelegd: 'Wat deed jij vanmiddag tussen één uur en vier uur?' Hierna volgen hun verklaringen.

De verklaring van Lars (21 jaar, student Bestuurskunde)

Toen ik thuiskwam, ben ik tien kilometer gaan wandelen om te trainen voor de Vierdaagse. Door alle herfstkleuren en paddenstoelen in het bos kreeg ik zin in erwtensoep met roggebrood. Toen ik weer thuis was gekomen, ben ik onder de douche gesprongen en ben ik daarna op de bank geploft om televisie te kijken. Toen ik eenmaal zat, zag ik dat mijn kat had gekotst naast mijn lamp. Ik had geen zin om het op te ruimen. En toen hoorde ik mijn alarm op mijn mobieltje afgaan en ben ik naar de bestuurskamer gegaan voor de vergadering.

Vragen

1. Hoe geloofwaardig vind je de verklaring van Lars?

zeer ongeloofwaardig 1 2 3 4 5 6 7 *zeer geloofwaardig*

2. Hoe overtuigend vind je de verklaring van Lars?

helemaal niet overtuigend 1 2 3 4 5 6 7 *zeer overtuigend*

3. Hoe vond je de tekst om te lezen?

zeer vervelend om te lezen 1 2 3 4 5 6 7 *zeer leuk om te lezen*

4. Wat vond je van de verklaring van Lars?

zeer abstract 1 2 3 4 5 6 7 *zeer concreet*

5. Kon je de verklaring van Lars als een film voor je zien?

helemaal niet 1 2 3 4 5 6 7 *zeker wel*

De verklaring van Thomas (22 jaar, student Taalwetenschap)

Vanmiddag ben ik op mijn fiets gesprongen om een rondje te gaan wielrennen. In het bos zag ik een gymschoen liggen. Ik vroeg me toen af hoe iemand in hemelsnaam zijn schoen kan kwijtra-
ken. Toen ik weer in mijn kamer kwam, heb ik nog een poos Fifa gespeeld. Ik kon me niet goed
concentreren, want buiten bleef er een autoalarm loeien. Het was vier uur toen ik mijn schoenen
heb aangetrokken en hierheen ben gefietst.

Vragen

6. Hoe geloofwaardig vind je de verklaring van Thomas?

zeer ongeloofwaardig 1 2 3 4 5 6 7 *zeer geloofwaardig*

7. Hoe overtuigend vind je de verklaring van Thomas?

helemaal niet overtuigend 1 2 3 4 5 6 7 *zeer overtuigend*

8. Hoe vond je de tekst om te lezen?

zeer vervelend om te lezen 1 2 3 4 5 6 7 *zeer leuk om te lezen*

9. Wat vond je van de verklaring van Thomas?

zeer abstract 1 2 3 4 5 6 7 *zeer concreet*

10. Kon je de verklaring van Thomas als een film voor je zien?

helemaal niet 1 2 3 4 5 6 7 *zeker wel*

De verklaring van Joost (22 jaar, student Sociologie)

Ik heb eerst een uurtje een magazine over Formule 1 doorgebladerd. Ik had heel veel zin in een kopje koffie, maar ik had geen filters meer. Toen ik ze wilde kopen, bleek de supermarkt gesloten. Ik ben daarna een uur gaan joggen. Drie dagen per week loop ik een vast rondje. Ik wilde eigenlijk gaan skeeleren, maar ik had mijn skeelers in de kelder bij mijn ouders laten liggen. Zodra ik weer thuis was gekomen, zag ik dat ik alweer deze kant moest komen en ben ik snel op de fiets gesprongen en hierheen gefietst.

Vragen

11. Hoe geloofwaardig vind je de verklaring van Joost?

zeer ongeloofwaardig 1 2 3 4 5 6 7 *zeer geloofwaardig*

12. Hoe overtuigend vind je de verklaring van Joost?

helemaal niet overtuigend 1 2 3 4 5 6 7 *zeer overtuigend*

13. Hoe vond je de tekst om te lezen?

zeer vervelend om te lezen 1 2 3 4 5 6 7 *zeer leuk om te lezen*

14. Wat vond je van de verklaring van Joost?

zeer abstract 1 2 3 4 5 6 7 *zeer concreet*

15. Kon je de verklaring van Joost als een film voor je zien?

helemaal niet 1 2 3 4 5 6 7 *zeker wel*

Eindoordeel

Het is toegestaan om terug te bladeren, maar gegeven antwoorden mogen niet meer veranderd worden.

16. Hoe schuldig acht je Lars (21 jaar, student Bestuurskunde)?

zeer onschuldig 1 2 3 4 5 6 7 *zeer schuldig*

17. Hoe schuldig acht je Thomas (22 jaar, student Taalwetenschap)?

zeer onschuldig 1 2 3 4 5 6 7 *zeer schuldig*

18. Hoe schuldig acht je Joost (22 jaar, student Sociologie)?

zeer onschuldig 1 2 3 4 5 6 7 *zeer schuldig*

19. Wie van de drie verdachten heeft het geld gestolen volgens jou?

- ☐ *Lars*
- ☐ *Thomas*
- ☐ *Joost*

20. Hoe zeker ben je van je schuldoordeel bij vraag 19?

zeer onzeker 1 2 3 4 5 6 7 *zeer zeker*

Persoonlijke gegevens

21. Wat is je leeftijd?

_____ jaar

22. Wat is je geslacht?

- ☐ man
- ☐ vrouw
- ☐ wil ik niet zeggen

23. Wat is je hoogst genoten (huidige) opleiding?

**Dit is het einde van de vragenlijst.
Bedankt voor je deelname.**

Enquête

Vier verdachten, vier verklaringen

Beste participant,

Op de volgende pagina staat eerst een korte inleiding waarin wordt verteld over een gepleegd misdrijf. Daarna volgen er verklaringen van vier verdachten.

Na het lezen van elke verklaring wordt je gevraagd om je mening te geven over die betreffende verklaring. Denk niet te lang na over je antwoord.

Na het geven van je mening, mag je de volgende verklaring lezen en daar weer je mening over geven. In totaal vragen we je om vier verklaringen te lezen en te beoordelen.

Aansluitend zijn er nog vijf algemene vragen. Het invullen van de vragenlijst zal ongeveer vijf minuten duren. Je gegevens blijven anoniem.

Alvast bedankt voor je medewerking!

Door mee te doen aan dit onderzoek geef je toestemming om je gegevens anoniem te verwerken.

Inleiding

Anna is lid van een studentenvereniging, maar ze is geen normale student. Anna is namelijk blind sinds haar vijftiende, nadat ze een auto-ongeluk heeft gehad. Hierbij liep Anne zoveel oogletsel op dat ze haar zicht volledig verloor. Het heeft ruim een jaar geduurd voordat Anna weer voldoende was gerevalideerd, maar vanwege haar blindheid is ze volledig afhankelijk van anderen. Na lang wachten heeft ze eindelijk een blindengeleidehond gekregen: Frits. Sinds ze Frits heeft, is haar wereld weer wat groter geworden en kan Anna weer dingen zelfstandig doen. Zonder Frits zou Anna niet kunnen studeren. In korte tijd is Frits Anna's beste vriend geworden.

Helaas is er gebleken dat Frits ernstig ziek is. Hij kan weer worden genezen, maar daarvoor is een erg dure behandelmethode in een privékliniek noodzakelijk, die niet door de verzekering wordt vergoed. Als Frits niet snel wordt behandeld, zal hij een spuitje krijgen.

Anna wil dolgraag dat Frits weer beter wordt, maar zij en haar familie hebben geen geld voor zijn behandeling. Ook is een nieuwe blindengeleidehond voor Anna geen optie, omdat de wachttijden langer dan een jaar zijn.

Haar studentenvereniging heeft daarom besloten om Anna te helpen. Ze zullen de opbrengst van een benefietavond aan Anna doneren. Tijdens de benefietavond is er ruim 3000 euro opgehaald, wat genoeg is om Frits te kunnen helpen. Het geld is de dag na het feest door het bestuur in de bestuurskamer opgeborgen. Toen het bestuur 's middags terugkeerde voor een vergadering, bleek het geld echter verdwenen te zijn. Alleen de vier bestuursleden - Dennis, Joost, Lars en Thomas - hebben met een sleutel toegang tot de bestuurskamer. Er zijn geen sporen van inbraak gevonden. Eén van hen moet het geld dus gestolen hebben.

Na de ontdekking van de diefstal is de politie ingeschakeld. De jongens zijn verzocht om naar het politiebureau te komen. Om de beurt kregen ze de volgende vraag voorgelegd: 'Wat deed jij vanmiddag tussen één uur en vier uur?' Hierna volgen hun verklaringen.

De verklaring van Dennis (20 jaar, student Psychologie)

Nadat het geld was opgeborgen, ben ik naar huis gegaan. Ik moest namelijk nog wat dingen van het schoonmaakrooster doen. Daar ben ik een behoorlijke poos mee bezig geweest. Ik heb namelijk nog wat spullen naar de glasbak gebracht. Daarna heb ik twee hoofdstukken gelezen om me voor te bereiden op morgenvroeg. Ik wilde nog even mijn opdracht inleveren, dus ben ik naar de universiteit gegaan. Tijdens de vergadering ontdekten we dat de opbrengst weg was.

Vragen

1. Hoe geloofwaardig vind je de verklaring van Dennis?

zeer ongeloofwaardig 1 2 3 4 5 6 7 *zeer geloofwaardig*

2. Hoe overtuigend vind je de verklaring van Dennis?

helemaal niet overtuigend 1 2 3 4 5 6 7 *zeer overtuigend*

3. Hoe vond je de tekst om te lezen?

zeer vervelend om te lezen 1 2 3 4 5 6 7 *zeer leuk om te lezen*

4. Wat vond je van de verklaring van Dennis?

zeer abstract 1 2 3 4 5 6 7 *zeer concreet*

5. Kon je de verklaring van Dennis als een film voor je zien?

helemaal niet 1 2 3 4 5 6 7 *zeker wel*

De verklaring van Joost (22 jaar, student Sociologie)

Ik heb eerst een uurtje een magazine over Formule 1 doorgebladerd. Daarna ben ik een uur gaan joggen. Drie dagen per week loop ik een vast rondje. Zodra ik weer thuis was gekomen, zag ik dat ik alweer deze kant op moest komen en ben ik snel op mijn fiets gesprongen en hierheen gefietst.

Vragen

6. Hoe geloofwaardig vind je de verklaring van Joost?

zeer ongeloofwaardig 1 2 3 4 5 6 7 *zeer geloofwaardig*

7. Hoe overtuigend vind je de verklaring van Joost?

helemaal niet overtuigend 1 2 3 4 5 6 7 *zeer overtuigend*

8. Hoe vond je de tekst om te lezen?

zeer vervelend om te lezen 1 2 3 4 5 6 7 *zeer leuk om te lezen*

9. Wat vond je van de verklaring van Joost?

zeer abstract 1 2 3 4 5 6 7 *zeer concreet*

10. Kon je de verklaring van Joost als een film voor je zien?

helemaal niet 1 2 3 4 5 6 7 *zeker wel*

De verklaring van Thomas (22 jaar, student Taalwetenschap)

Eerst ben ik in de middag eventjes gaan wielrennen. Toen ik daarna weer thuis kwam, heb ik een beetje zitten gamen, om de tijd te sneller te laten gaan. Toen het alweer tijd was moest ik naar de vergadering toe.

Vragen

11. Hoe geloofwaardig vind je de verklaring van Thomas?

zeer ongeloofwaardig 1 2 3 4 5 6 7 *zeer geloofwaardig*

12. Hoe overtuigend vind je de verklaring van Thomas?

helemaal niet overtuigend 1 2 3 4 5 6 7 *zeer overtuigend*

13. Hoe vond je de tekst om te lezen?

zeer vervelend om te lezen 1 2 3 4 5 6 7 *zeer leuk om te lezen*

14. Wat vond je van de verklaring van Thomas?

zeer abstract 1 2 3 4 5 6 7 *zeer concreet*

15. Kon je de verklaring van Thomas als een film voor je zien?

helemaal niet 1 2 3 4 5 6 7 *zeker wel*

De verklaring van Lars (21 jaar, student Bestuurskunde)

Toen ik thuiskwam, ben ik tien kilometer gaan wandelen om te trainen voor de Vierdaagse. Door alle herfstkleuren en paddenstoelen in het bos kreeg ik zin in erwtensoep met roggebrood. Toen ik weer thuis was gekomen, ben ik onder de douche gesprongen en ben ik daarna op de bank geploft om televisie te kijken. Toen ik eenmaal zat, zag ik dat mijn kat had gekotst naast mijn lamp. Ik had geen zin om het op te ruimen. En toen hoorde ik mijn alarm op mijn mobieltje afgaan en ben ik naar de bestuurskamer gegaan voor de vergadering.

Vragen

16. Hoe geloofwaardig vind je de verklaring van Lars?

zeer ongeloofwaardig 1 2 3 4 5 6 7 *zeer geloofwaardig*

17. Hoe overtuigend vind je de verklaring van Lars?

helemaal niet overtuigend 1 2 3 4 5 6 7 *zeer overtuigend*

18. Hoe vond je de tekst om te lezen?

zeer vervelend om te lezen 1 2 3 4 5 6 7 *zeer leuk om te lezen*

19. Wat vond je van de verklaring van Lars?

zeer abstract 1 2 3 4 5 6 7 *zeer concreet*

20. Kon je de verklaring van Lars als een film voor je zien?

helemaal niet 1 2 3 4 5 6 7 *zeker wel*

Nieuwe informatie

Nadat de vier bestuursleden hun verklaringen hebben afgelegd, zijn de verklaringen nagetrokken. Uit dit onderzoek blijkt dat Dennis de waarheid spreekt: hij is namelijk gezien op de beelden van een beveiligingscamera. Ook hebben verschillende getuigen verklaard Dennis gezien te hebben terwijl hij bezig was met het schoonmaken, het wegbrengen van het glas en het fietsen naar de universiteit.

Dennis wordt niet langer verdacht. Bij de verklaringen van Lars, Thomas en Joost zijn echter geen bewijzen gevonden. Zij zijn nog alle drie verdachten in deze zaak en het politie-onderzoek gaat met hen verder.

De onderstaande vragen zullen daarom alleen nog betrekking hebben op de verklaringen van Lars, Thomas en Joost.

Eindoordeel

Het is toegestaan om terug te bladeren, maar gegeven antwoorden mogen niet meer veranderd worden.

21. Hoe schuldig acht je Joost (22 jaar, student Sociologie)?

zeer onschuldig 1 2 3 4 5 6 7 *zeer schuldig*

22. Hoe schuldig acht je Thomas (22 jaar, student Taalwetenschap)?

zeer onschuldig 1 2 3 4 5 6 7 *zeer schuldig*

23. Hoe schuldig acht je Lars (21 jaar, student Bestuurskunde)?

zeer onschuldig 1 2 3 4 5 6 7 *zeer schuldig*

24. Wie van de drie verdachten heeft het geld gestolen volgens jou?

- ☐ *Joost*
- ☐ *Thomas*
- ☐ *Lars*

25. Hoe zeker ben je van je schuldoordeel bij vraag 19?

zeer onzeker 1 2 3 4 5 6 7 *zeer zeker*

Persoonlijke gegevens

26. Wat is je leeftijd?

_____ jaar

27. Wat is je geslacht?

- ☐ man
- ☐ vrouw
- ☐ wil ik niet zeggen

28. Wat is je hoogst genoten (of huidige) opleiding?

**Dit is het einde van de vragenlijst.
Bedankt voor je deelname.**

Bijlage 3: verklaringen met bijbehorende concreetheidsscores (Brysbaert et al., 2014).

Verklaring van Joost

Conditie	Concreet-relevant	Concreet-irrelevant	Concreet	Abstract
Kernzin	Ik heb eerst een uurtje [3.67] een magazine [4.67] over Formule 1 doorgebladerd [4.40].	Ik heb eerst een uurtje [3.67] een magazine [4.67] over Formule 1 doorgebladerd [4.40].	Ik heb eerst een uurtje [3.67] een magazine [4.67] over Formule 1 doorgebladerd [4.40].	Ik heb eerst een tijdje [tijd = 1.33] wat [1.13] gelezen [3.93] in een tijdschrift [4.27].
score	4,25	4,25	4,25	2,67
Detail	Vooraf het artikel [3.73] over de crash [3.93] van Max Verstappen in de race [4.47] van Monaco sprak mij erg aan [3.47].	Ik had heel veel zin in een kopje [4.67] koffie [4.53], maar ik had geen filters [3.87] meer. Toen ik ze wilde kopen [3.53], bleek [1.80] de supermarkt [4.27] gesloten [3.33].		
score	3,90	3,71		
Kernzin	Ik ben daarna een uur [3.67] gaan joggen [4.33]. Drie dagen [2.20] per week [2.60] loop [3.93] ik een vast [2.47] rondje [3.60].	Ik ben daarna een uur [3.67] gaan joggen [4.33]. Drie dagen [2.20] per week loop [3.93] ik een vast [2.47] rondje [3.60].	Ik ben daarna een uur [3.67] gaan joggen [4.33]. Drie dagen [2.20] per week [2.60] loop [3.93] ik een vast [2.47] rondje [3.60].	Daarna ben ik even [1.73] gaan hardlopen [3.80] Elke week [2.60] loop ik dezelfde [1.93] ronde [3.13].
score	3,37	3,37	3,37	2,64
Details	Ik liep [3.93] via de supermarkt [4.27] Albert Heijn naar de kerk [4.73] en weer terug door het Kronenburgerpark.	Ik wilde eigenlijk gaan skeeleren [skeeler = 4.33], maar ik had mijn skeelers [4.79] in de kelder [4.60] bij mijn ouders [3.7] laten liggen [4.33].		
score	4,31	4,35		

Kernzin	Zodra ik weer thuis was gekomen [3.07], zag [3.93] ik dat ik alweer deze kant [3.73] op moest komen [3.33] en ben ik snel op mijn fiets [4.93] gesprongen [4.40] en hierheen gefietst [4.60].	Zodra ik weer thuis was gekomen [3.07], zag [3.93] ik dat ik alweer deze kant [3.73] op moest komen [3.33] en ben ik snel op mijn fiets [4.93] gesprongen [4.40] en hierheen gefietst [4.60].	Zodra ik weer thuis was gekomen [3.07], zag [3.93] ik dat ik alweer deze kant [3.73] op moest komen [3.33] en ben ik snel op mijn fiets [4.93] gesprongen [4.40] en hierheen gefietst [4.60].	Eenmaal weer thuis [3.13], bleek dat het al tijd was [1.33]. Ik heb toen mijn spullen [3.20] gepakt [3.20] en nu ben [1.33] ik hier.
score	4,00	4,00	4,00	2,44
totale gemiddelde score	3,97	3,94	3,87	2,58

Verklaring van Thomas

Conditie	Concreet-relevant	Concreet-irrelevant	Concreet	Abstract
Kernzin	Vanmiddag ben ik op mijn fiets [4.93] gesprongen [4.40] om een rondje [3,60] te gaan wielrennen [4,00].	Vanmiddag ben ik op mijn fiets [4.93] gesprongen [4.40] om een rondje [3,60] te gaan wielrennen [4,00].	Vanmiddag ben ik op mijn fiets [4.93] gesprongen [4.40] om een rondje [3,60] te gaan wielrennen [4,00].	Eerst ben ik in de middag eventjes [2,13] gaan wielrennen [4,00].
score	4,24	4,24	4,24	3,07
Detail	Normaal fiets [4,60] ik ongeveer 35 kilometer [3,33], maar gisteren [1,67] heb ik de 40 kilometer [3,33] gepasseerd [3,67]. Ik heb vooral door het bos gefietst [4.60].	In het bos [4.71] zag [3.93] ik een gymshoel [4.87] liggen. Ik vroeg mij toen af [2.53] hoe iemand in hemelsnaam zijn schoen [4.80] kan kwijtraken [2.87].		
score	3,53	3,95		
Kernzin	Toen ik in mijn kamer [4.27] kwam [3.33] heb ik nog een poos [2.27] Fifa 17 gespeeld [3.53].	Toen ik in mijn kamer [4.27] kwam [3.33] heb ik nog een poos [2.27] Fifa 17 gespeeld [3.53].	Toen ik in mijn kamer [4.27] kwam [3.33] heb ik nog een poos [2.27] Fifa 17 gespeeld [3.53].	Toen ik daarna weer thuis [3.13] was heb ik een beetje [1,80] zitten gamen [3.50].
score	3,35	3,35	3,35	2,81
Details	Ik heb drie potjes [4.27] gespeeld [3.53] en ze allemaal gewonnen [2.80].	Ik kon me niet goed concentreren [2.60], want buiten bleef er een autoalarm [3.67] loeien [3.90].		
score	3,53	3,39		

Kernzin	Het was vier uur toen ik mijn schoenen [4.87] heb aangetrokken [2,47] en hierheen ben gefietst [4,60].	Het was vier uur toen ik mijn schoenen [4,87] heb aangetrokken [2,47] en hierheen ben gefietst [4,60].	Het was vier uur toen ik mijn schoenen [4,87] heb aangetrokken [2,47] en hierheen ben gefietst [4,60].	Toen het alweer tijd was [1.33] moest [2,00] ik alweer naar de vergadering [3,27] toe,
score	3,98	3,98	3,98	2,64
totale gemiddelde score	3,73	3,78	3,86	2,84

Verklaring van Lars

Conditie	Concreet-relevant	Concreet-irrelevant	Concreet	Abstract
Kernzin	Toen ik thuiskwam [3.07], ben ik tien kilometer [3.33] gaan wandelen [4.60] om te trainen [3.80] voor de Vierdaagse.	Toen ik thuiskwam [3.07], ben ik tien kilometer [3.33] gaan wandelen [4.60] om te trainen [3.80] voor de Vierdaagse.	Toen ik thuiskwam [3.07], ben ik tien kilometer [3.33] gaan wandelen [4.60] om te trainen [3.80] voor de Vierdaagse.	Toen ik thuiskwam [3.07], ben ik een ronde [3.13] gaan lopen [3.93] om te oefenen [3.00] voor de Vierdaagse [?].
score	3,70	3,70	3,70	3,30
Detail	Ik had last van een blessure [3.67] aan mijn achillespees [4.40], dus ik liep [3.93] wat langzamer [3.07] dan gewoonlijk.	Door alle herfstkleuren [herfst = 2.73; kleuren = 3.07; N=2.9] en paddenstoelen [4.87] in het bos [4.71] kreeg ik zin in erwtensoep [4.80] met roggebrood [4.80].		
score	3,77	4,42		
Kernzin	Toen ik weer thuis [3.13] was ben ik onder de douche [4.87] gesprongen [4.40] en ben ik daarna op de bank [4.47] geploft [3.53] om televisie [4.80] te kijken [3.67].	Toen ik weer thuis [3.13] was ben ik onder de douche [4.87] gesprongen [4.40] en ben ik daarna op de bank [4.47] geploft [3.53] om televisie [4.80] te kijken [3.67].	Toen ik weer thuis [3.13] was ben ik onder de douche [4.87] gesprongen [4.40] en ben ik daarna op de bank [4.47] geploft [3.53] om televisie [4.80] te kijken [3.67].	Toen ik weer terug [3.13] was, heb ik me eerst even opgefrist [2.93] en heb ik daarna nog naar een programma [2.53] zitten kijken [3.67].
score	4,13	4,13	4,13	3,07

Details	Ik wilde de nieuwste aflevering [3.13] van <i>House of Cards</i> terugkijken [2.73], maar deze stond [4.00] nog niet op Netflix. Daarom heb ik maar een beetje gezapt [3.87].	Toen ik eenmaal zat, zag ik dat mijn kat [4.87] had gekotst [4.27] naast mijn lamp [4.67]. Ik had geen zin om het op te ruimen [3.33].		
score	3,43	4,29		
Kernzin	En toen hoorde [3.53] ik mijn alarm [3.67] op mijn mobieltje [4.60] afgaan [2.33] en ben ik naar de universiteit [2.93] gegaan [2.80] voor de vergadering [3.27].	En toen hoorde [3.53] ik mijn alarm [3.67] op mijn mobieltje [4.60] afgaan [2.33] en ben ik naar de universiteit [2.93] gegaan voor de vergadering [3.27].	En toen hoorde [3.53] ik mijn alarm [3.67] op mijn mobieltje [4.60] afgaan [2.33] en ben ik naar de universiteit [2.93] gegaan voor de vergadering [3.27].	En toen was het tijd [1.33] en ben ik naar de universiteit [2.93] gegaan [2.80] voor de vergadering [3.27].
score	3,30	3,30	3,30	2,58
totale gemiddelde score	3,67	3,97	3,71	2,98